REDACŢIUNEA, Administraţiunea şi Tipografia Braşov, piaţa mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc.— Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE se primesc la Administraţiuna în Braşov şi la următórele BIROURĂ de ANUNŢURĂ: în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux, Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik. în Budapesta: la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREŢUL INSERŢIUNILOR: o seriă garmond pe o colónă 10 bani pentru o publicare. — Publicări mai dese după tarifă şi învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seriă 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(Numĕr de Duminecă 37).

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria: Pe un an 24 cor., pe sése luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România şi străinătate: Pe un an 40 franci, pe sése luni 20 fr., pe trei luni 10 fr. N-rii de Duminecă 3 franci.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din Intru şi din afară şi la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Braşov Administraţiunea, Piaţa mare, Târgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe sése luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe 6 luni 12 c., pe trei luni 6 coróne. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 202.—Anul LXV. Braşov, Sâmbătă 14 (27) Septemvrie. 1902.

Din causa sfintei sĕrbători de mâne, Sâmbătă, Inălţarea Sf. Crucĭ, ţiarul nu va apăré până Luni séra.

Urmările agitaţiei jidovescĭ.

(*a*) Este cunoscut, că jidovii, când îşĭ pun cu toţii umĕrul, ca se scótă ceva la sfîrşit, apoi nu sĕ odihnesc până nu bat la tóte uşile, de unde pot aştepta ceva sprijin pentru causele lor.

De un timp încóce şĭ-au pus în gând sĕ stórcă cu orĭ-ce preţ drepturĭ de cetăţenie pentru coreligionarii lor din România.

Au bătut întâi la uşa delegaţiunilor austro-ungare, unde hahamul Max Falk a interpelat pe ministrul de externe în chestiunea fraţilor sĕi din regatul român. A căpătat însĕ rĕspunsul, care i-s'a cuvenit. S'au încercat apoi în parlamentul din Viena. N'au reuşit. In parlamentul engles. Puţină ispravă. In cele din urmă au trecut oceanul, tocmai în America, şi prin banii şi ómenii lor au reuşit a pune la cale o mică manifestaţie în favorul fraţilor lor de peste Carpaţĭ, carĭ au copleşit ţéra românéscă, aşa că guvernul, îngrijat de viitorul ţĕrii, a trebuit sĕ ia óre-carĭ mĕsurĭ pentru ocrotirea locuitorilor băştinaşĭ contra esploatărilor acelor veneticĭ.

Mare gălăgie se face anume în ţiarele din tótă lumea în urma unei note, pe care secretarul de stat *Hay* din Statele-Unite americane a adresat-o puterilor europene în *chestiunea jidovilor din România.*

Secretarul Hay atrage atenţiunea puterilor asupra tratatului din Berlin de la 1878, care ar fi recunoscut independenţa României numai cu condiţiunea, ca România sĕ acorde drepturĭ egale jidovilor. De atuncĭ au trecut 24 de anĭ şi România încă tot n'a împlinit acéstă condiţiune, aşa ţice secretarul de stat american.

Din America e uşor sĕ vorbéscă cineva câte verţĭ şi uscate, décă nu cunósce împrejurările. Vorba e însĕ, că marile puterĭ, carĭ au semnat tratatul din Berlin şi carĭ sunt mai de-aprópe chemate a judeca lucrurile, nu s'au prea emoţionat de strigătul american şi tóte ţiarele cele marĭ, carĭ stau sub influinţa guvernelor spun, că guvernele marilor puterĭ nu sunt de loc dispuse a-le face pe plac jidovilor.

La 1878, când a fost congresul din Berlin, adevĕrat că jidovii aveau mare putere şi influenţă în diplomaţie. Pe atuncĭ în Anglia era la putere lordul *Beaconsfield*, séu cum se mai numia cu alt nume: Disraeli, care era de origine jidov, în Franţa era la putere vestitul jidov Crémieux şi şi în alte ţĕrĭ aveau jidovii mare putere, ér în Germania, unde cancelarul de fer *Bismarck* era mare şi tare, era bancherul *Bleichroeder*, care avea mare înrîurire asupra lui Bismarck. Le era uşor aşa-dér atuncĭ jidovilor sĕ stăruie în congresul de la Berlin pentru drepturile jidovilor din România.

Apoi România a şi îndeplinit dorinţa congresului până la ultimul hotar, până unde póte merge o ţéră, faţă cu jidovii. Căcĭ articolul din constituţie, care spunea, că nu pot fi primiţĭ ca cetăţenĭ României numai creştinii, s'a schimbat, aşa că astăţi pot sĕ ajungă cetăţenĭ şi jidovii, décă vor fi admişĭ de corpurile legiuitóre, precum au şi fost admişĭ o sumedenie dintre ei. Dér ar fi o mare nedreptate a cere de la România sĕ dea drepturĭ egale tuturor sdrenţarilor veniţĭ de curênd acolo din Galiţia şi Rusia, ca sĕ sugă şi exploateze bietul popor. Sute şi sute de mii sunt jidovii în România. Ei bine décă la toţĭ aceştia li-s'ar da drepturĭ, sĕ cumpere pământ şi sĕ ocupe funcţiunĭ publice, atuncĭ ar puté Românii înşişĭ sĕ-şĭ ia bagajul, şi sĕ emigreze în America, séu în altă parte, pentru-că n'ar mai puté trăi în ţéra lor străveche, apărată cu atâtea şiróie de sânge, n'ar mai puté trăi de lipitorile aturisite.

Dór vedem în Franţa şi în alte ţĕrĭ, unde jidovii sunt mult mai puţinĭ, decât în România, ér poporul băştinaş, câte de ţece orĭ atâţia, câţĭ sunt Românii, că s'au îngrozit de puterea jidovéscă. Unde ar ajunge biata Românie, décă ar împlini dorinţele perciunaţilor!

De aceea credem, că în zadar se svîrcolesc jupânii, că nu vor puté face nicĭ o ispravă. Au învĕţat minte guvernele europene şi şi ele ar mai scurta din drepturile, ce le-au dat cu atâta nesocotinţă jidovilor, necum sĕ siléscă şi pe alte ţĕrĭ, sĕ între în pĕcatele lor.

Numai Anglia pare a fi pe partea Americanilor în chestiunea notei lui Hay, pentru-că în Anglia are mare influenţă Rosebery, care este ginerele bogatului Rotschild.

Incercarea jidovilor, de a face din ţéra românéscă un cuib jidovesc, un fel de Palestină modernă, nu va găsi nicĭ-odată sprijin la naţiunile civilisate, sătule de exploatările lor neomenóse.

Masa academică română în Cluşiŭ.

Nu de mult am primit scirea îmbucurătóre, că în Cluşiŭ s'a înfiinţat o masă pentru studenţii românĭ dela universitatea de acolo. Acésta este a se datorì direcţiunei institutului „Economul“, care la propunerea membrului sĕu Dr. A. Frâncu şi în înţelegere cu directorul esecutiv, a decis a ajutora de-ocamdată şése studenţĭ românĭ dela Universitatea din Cluşiŭ, tinerĭ solidĭ şi diligenţĭ, copii de părinţĭ lipsiţĭ de mijlóce, cu prânz gratuit, pe timpul dela 15 Septemvrie a. c. până la 15 Iunie anul viitor.

Pasul acesta este cu atât mai de laudă, cu cât trebue sĕ constatăm cu părere de rĕu, că s'au înfiinţat ce-i drept mese pe la diferite institute şi în diferite localităţĭ, ca sĕ se sprijinéscă tinerimea nóstră din scólele medii, dér la o masă academică pentru studenţii universitarĭ din Cluşiŭ nu s'a gândit nimenĭ până acum. Şi totuşĭ acolo unde sunt concentratĭ atâţĭ tinerĭ, carĭ, după ce au absolvat cu greu scólele medii, vor sĕ se pregătéscă pentru una orĭ alta carieră, este şi mai mare necesitatea, ca simţul de binefacere al publicului mare român sĕ le facă pe cât numai se póte uşurărĭ în traiul lor de student.

Direcţiunea băncii „Economul“ a înfiinţat de-ocamdată numai şése locurĭ gratuite de prânz pentru şése studenţĭ românĭ, dér numĕrul universitarilor românĭ dela Cluşiŭ trece peste douĕ sute. E învederat decĭ, că, pentru a satisface numai trebuinţelor celor mai urgente, trebue sĕ fie create cu mult mai multe locurĭ gratuite la amintita masă a studenţilor.

In privinţa acésta credem, că de sine se recomandă esemplul dat de „Economul“ din Cluşiŭ tuturor institutelor nóstre de banĭ române. Décă fie-care din aceste institute ar înfiinţa la rêndul sĕu cel puţin câte un loc gratuit la masa studenţilor românĭ dela universitatea din Cluşiŭ, atuncĭ s'ar ajunge scopul arătat fórte uşor, aşa ţicênd cât ai bate în pălmĭ, şi masa academică (mensa academica) a tinerimei nóstre universitare ar fi completă, făcênd părtaşĭ de binefacerea ei pe toţĭ studenţii fără mijlóce şi pe cei mai rĕu dotaţĭ de acasă, carĭ merită acest sprijin.

Noi credem, că direcţiunile institutelor nóstre de banĭ, vĕţênd frumósa şi salutara iniţiativă a direcţiunei băncei surore din Cluşiŭ, din propriul îndemn, fără de a mai aştepta o rugare séu un apel deosebit, se vor grăbi a contribui fie-care, cel puţin cu atât, ca sĕ se pótă adauge la locurile gratuite deja create încă câte unul şi sĕ se completeze astfel după cerinţă masa studenţilor românĭ de la acéstă universitate.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Muşatin şi codrul.*)

De **M. Eminescu**

Săracă ţéră de sus
Tótă faima ţi s'a dus!
Acu cincĭ sute de ai
Numai codru îmĭ erai,
Imprejur cresceau pustiĭ,
Se surpau împĕrăţiĭ:
Neamurile 'mbătrâniau,
Crăiile se treceau,
Numai codrii tĕi cresceau,
Şi în umbra cea de vecĭ
Curgeau rîurile recĭ,
Limpegióre, rotitóre,
Avênd glasurĭ de isvóre.
Bistriţa în stâncĭ se sbate
Prin pădurĭ întunecate
Şi mereu se adêncesce
Unde apa-abia clipesce;
Şi de-odată vede că
Apa i-se împiedecă
Şi de stâncĭ i-se lovesce
Şi s'adună şi tot cresce,
Se iezesce'n mândru lac
Şi copacii umbră-i fac,
Ér ştejarĭ din mal în mal
Pe de-asupra-i se prăval,
Vîrfurĭ sprijin de-olaltă
Şi îmĭ fac o boltă 'naltă,
De vêrfurĭ ei se împletesc
Şi în umbră stăpânesc
Şi în vecĭnică rĕcóre
Undele-s scînteietóre.

Dintr'un mal la celalalt
A căţut un trunchiŭ înalt,
Mi-a căţut de-a curmezişul
De îi spânţură frunţişul,
Punte lungă de-un copac
Peste-o linişte de lac,
Punte lungă, punte mare
De mi-o poţĭ trece călare.

Stefan-Vodă tinerel
Trece puntea singurel
Cu peptarul de oţel,
Cu cuşma négră de miel, —
Drag e codrului de el!
Cum venea la vênătóre
Purta arcul pe spinare,
Cu lungĭ plete pân' pe spate
Dér la frunte retezate.
Copilaş în haine strîmte,
Uşurel nicĭ se mai simte,
De ochesce-o căprióră
Şoimul pe d'asupra-i sbóră
De-şĭ întinde mâna sus
Şoimu 'n palmă i-s'a pus,
Şi tot vine chiuind
Şi din frunţă tot pocnind,
Şi când prinde a cânta
Codrii 'ncep a rĕsuna,
Doina când o trăgăna
Frunţa tótă-o legăna,
Că o cânta trăgănat
Codrului de legănat.
Nime 'n lume nu era
Numai mierla şuera;
Cucul cântă, mierla ţice:
„Ce caţĭ tu, băiat, pe aice?“
Ţice codrul liniştit:
„M'am pus de am înfrunţit
Pentru-că tu m'ai dorit“.

Ĕră valurile sună,
Mişcătóre se adună,
Printre pânzele de frunţe
Cércă sóre sĕ pĕtrunţă,
Ard în umbră la rĕcóre
Petele scînteietóre
Şi pe-a undelor bătaie
Varsă lumină văpaie,
Pe şiróie limpeţĭ lungĭ
Sbóră razele cu dungĭ.

Ér Muşatin, stând culcat,
Se aşterne pe cântat:
„Codre, codre, dragul meu
„Pare-că ţ'am spus'o eu
„Sĕ şuerĭ din frunţĭ mereu;
„Cu frunţişul fremătos
„Povestescĭ aşa frumos
„De m'adormĭ în iérbă jos!“

Codrul i-se închina
Şi din ramurĭ clătina:
Mĕi Muşatin, mĕi Muşatin,
Voios ramurile 'mĭ clatin

*) Din volumul „Opere complete“ — *Literatura poporală*, de *M Eminescu*, publicat în editura institutului de arte grafice „Minerva“, Bucurescĭ 1902.

Sciindu-se cu câte nĕcazurĭ trebue sĕ se lupte tinerimea nóstră pe timpul studiului universitar, fapta bună şi necesară va fi cu atât mai bine venită, cu cât se va sĕvêrşi mai în grabă, fără multă calculare şi trăgănare.

Institutele nóstre de banĭ românescĭ sunt în posiţie de a veni fie-care în ajutorul nouei instituţiunĭ. De aceea le ḑicem: Faceţĭ fără întârḑiere ceea-ce se aştéptă şi se cuvine sĕ faceţĭ! Daţĭ frumósei şi nobilei întreprinderĭ a mesei academice din Cluşiŭ concursul vostru grabnic frăţesc, căcĭ străbunii noştri romanĭ ḑiceau: *„bis dat, qui cito dat“* (cel-ce dă şi ajută grabnic, ajută îndoit.)

Revista politică.

A trecut şi *tămbălăul kossuthist.* Spiritele înfierbântate prin discursurile late şi umflate şi aţiţătóre, ce s'au ţinut în tot locul pe unde adoratoriĭ lui Kossuth au serbătorit în cinstea amintirei acestuia, par a-se linişti acum după alaiul din ḑilele trecute. Cu tótă „măreţia“, ce pressa maghiară ḑice, că au avut aceste sĕrbărĭ, kossuthiste, totuşĭ o impresie urîtă au făcut escesele plebei fanatisate, care pierḑându-şĭ cumpĕtul, a dat curs liber sentimentelor sale duşmane faţă cu aceia dintre cetăţenĭ, carĭ nevrênd sĕ scie de sĕrbările kossuthiste, nu şĭ-au iluminat casele şi n'au arborat stégurĭ tricolore maghiare. In fórte multe locurĭ s'au spart ferestrele pacĭnicilor cetăţenĭ. Ast-fel de acte de vandalism s'au întêmplat la Cluşiŭ, la Şimleul-Silvaniei, la Turda, la Zlatna şi în alte părţĭ, ba s'a întêmplat, că în câte-va oraşe plebea „festivanţilor“ a spart şi ferestrile de pe la casele ofiţerilor, ca d. e. în Cluşiŭ, Oradea-mare, Caşovia, Seghedin şi mai scie Dumneḑeu unde. Tóte acestea s'au făcut bag' sémă în „onórea lui Kossuth“.

*

Nu mai e mult până la *deschiderea* nouei sesiunĭ a *dietei ungare.* Partidele încep deja a-se reculege şi a-se pregăti pentru luptele, ce de sigur vor fi la culme violente, căcĭ vor veni la ordinea ḑilei sumă de cestiunĭ din cele mai grave şi delicate.

Cea mai însĕmnată din acestea e de sigur *afacerea pactului.* Oposiţia kossuthistă a aranjat în decursul vacanţelor de vară întrunirĭ în diferite puncte ale ţĕrii, carĭ tóte au luat posiţie pentru separaţiunea economică de către Austria, pentru aşa numitul teritoriu vamal independent. Organele pressei opositionale pun de pe acum în vedere lupta cea mai crâncenă contra guvernului, décă acesta ar voi sĕ încheie un pact păgubitor agriculturei şi comerciului ungar.

La rêndul sĕu guvernul îşĭ dă tóte silinţele de a aranja lucrurile aşa, încât în viitórea sesiune, proiectele pactului sĕ pótă fi desbătute şi primite în dietă. Mare greutate însĕ întimpină guvernul din partea Austriacilor. Tótă vara miniştri austriacĭ şi cei ungarĭ au avut conferenţe, când la Viena, când la Budapesta, când la Ischl şi acum mai în urmă érăşĭ la Viena, dér tot n'au ajuns încă la o deplină înţelegere asupra cestiunilor, carĭ sunt în strînsă legătură cu pactul.

Opera pactului o îngreunéză mult oposiţia din parlamentul vienes. Cehii ameninţă deja cu obstrucţiune, décă guvernul nu le va împlini postulatele naţionale. Le-ar împlini, póte, décă nu s'ar teme de oposiţiunea Germanilor, carĭ ar sări ca unul contra unui guvern, care ar da Cehilor ceea ce pretind aceştia. Astfel stând lucrurile, este aprópe cu neputinţă, ca guvernului austriac sĕ-i sucédă votarea proiectelor pactului de către parlament. Ce se va alege atuncĭ din tóte ostenelele miniştrilor şi din tratările lor asupra acestei cestiunĭ cardinale, care îi preocupă de atâta amar de vreme?

*

Cetitorii noştri cunosc casul ne mai pomenit al espulsării redactorului german Alvin Cramer din Timişóra. Esemplul dat de căpitanul oraşului Timişóra are imitatorĭ. Din Chichinda-mare vine scirea, că căpitanul poliţiei de acolo a provocat pe redactorul Arthur *Korn* — care a fost condamnat ḑilele trecute la 6 lunĭ închisore de stat — sĕ se legitimeze, adecă sĕ-şĭ arate domiciliul. Korn s'a adresat consiliului comunal din Chichinda, acesta însĕ *i-a refusat cererea*, n'a vrut adecă sĕ-l primésca pe Korn ca locuitor al Chichindei. Mĕsura acésta s'a luat cu scop, ca şi lui Korn sĕ-i pregătésca sórtea lui Cramer, adecă sĕ-l dea afară din oraş, ceea-ce s'a şi întêmplat. — Foile ungurescĭ se bucură şi jubiléză şi cer, ca unul după altul toţĭ redactorii nemaghiarĭ „agitatorĭ“ sĕ fie trataţĭ în chipul acesta, — drept dovadă de „libertatea“ individuală şi de pressă, pe care Kossuth a adus'o la 48.

*

Bulgarii au păţit'o cu *serbarea de la Şipca.* Invitaseră multă lume din Rusia, făcură pregătirĭ estraordinare, dér în îngâmfarea şi nerecunoscinţa lor „uitară“ sĕ învite şi armata română, care înainte cu 25 anĭ şĭ-a vĕrsat sângele şi pentru independenţa Bulgariei. Acésta ignorare cu voia, şi proporţiile marĭ, ce le dădură ei serbării, vrênd sĕ facă din ea un act de demonstraţiune politică, au produs resens în cercurile diplomatice din Europa centrală. Şi pentru-ca Bulgarilor sĕ li-se dea peste nas, representanţiĭ din Sofia ai Austro-Ungariei, Germaniei, Italiei şi Franciei au făcut atent pe guvernul bulgar, că purtarea provocătóre a Bulgariei, nu-i va aduce succesele ce le doresce. Numitele puterĭ spun în nota lor către guvernul din Sofia, că deóre-ce serbările dela Şipca au căpĕtat un caracter de manifestaţie ostilă faţă de România şi Turcia, ele sunt îngrijate de stabilitatea ordinei în Balcanĭ şi decĭ se riscă periclitarea actualelor raporturĭ amicale dintre statele balcanice. Drept aceea învită guvernul bulgar sĕ schimbe programul sĕrbărilor, dându-le un caracter cu totul particular naţional.

Acest advertisment al puterilor şĭ-a avut efectul, căcĭ guvernul a dispus îndată, ca serbările sĕ se reducă la un parastas pentru cei căḑuţĭ în lupta de la Şipca şi la o o simplă paradă militară. Marele duce Nicolae Nicolaevicĭ nu va mai merge la Sofia, cum era proiectat; ceilalţĭ óspeţĭ ruşĭ vor merge de la Burgas direct la Şipca şi după serviciul divin şi parada militară, se vor reîntórce direct în Rusia.

America şi Evreii din România.

„New-York Herald“ (ediţie parisiană) publică o interesantă scrisóre a fostului ambasador turc la Londra, *Aristarchi—bey*, în cestiunea notei americane în care ḑice:

Circulara d-lui Hay relativă la Evreii din România, mi-se pare *ilegală*, deóre-ce Statele-Unite nu sunt semnatare ale tratatului din Berlin.

Inconciliabilă cu doctrina lui Monroĕ, deóre-ce acéstă doctrină repudiéză orĭ-ce intervenţie européná în America, dér interḑice şi amestecul Americei în afacerile europene.

Nepolitică, deóre-ce cabinetul din Washington, din momentul ce se intereséză într'un mod oficial de Evreii din România, ar trebui sĕ se intereseze tot aşa de oficial de Armenĭ, de Macedoneĭ şi de drepturile Sultanului, financiare, strategice garantate de stipulaţiunile formate şi esplicite ale tratatului din Berlin, dér nesocotite de România, de Grecia, de Serbia, de Muntenegru şi cu deosbire de Bulgaria.

Căcĭ, în definitiv, numai cu comiterea unei nedreptăţĭ strigătóre şi sub pedépsă de nulitate, un tratat ar trebui sĕ fie esecutat în tóte punctele sale....

*

Ca glas românesc, avem scrisórea Prinţului *Vladimtr Ghica*, ataşat la legaţiunea română din Roma, adresată ḑiarului *„Tribuna“* (Roma).

Stimate Domnule Redactor!

In stimatul d-vóstrĕ ḑiar citesc informaţia, că secretarul afacerilor strĕine a guvernului american, d-l Hay, a trimis o circulară către marile puterĭ europene cu cu scop de a obliga România sĕ respecte stipulaţiile tratatului din Berlin faţă cu evreii stabiliţĭ pe teritoriul sĕu.

Permiteţĭ, vĕ rog, stimate domnule director, subscrisului de a invoca calitatea sa modestă şi simplu de supus român, pentru a face prin intermediul ḑiarului d-vóstră o singură întrebare de bun simţ. Cum de Statele-Unite, carĭ vor sĕ impue formula America a Americanilor, într'un mod atât de rigid, încât nicĭ nu permit nicĭ cea mai mică intervenţie a Europei în afacerile transatlantice — chiar când acestea sunt fórte depărtate de vastul teritoriu al Uniunei, — cum de nu simt, că la rêndul lor Europa póte şi trebue sĕ rĕspundă la intervenţia lor cu un „fin de non recevoir“.

Şi de-asupra tuturor, ce ar ḑice Mr. Hay, décă România — presupunênd, că Europa ar consimţi sĕ facă vre-un demers pentru evreii din România — ar cere mai întâiŭ puterilor de a interveni în mod formal, pentru-ca sĕ pună capĕt persecuţiunilor oribile cu carĭ cetăţenii diferitelor state ale Uniunei americane practică faţă cu negrii principiile de „umanitate“? S'ar mai puté întreba cu acelaşĭ argument prisonerii din Filipine, carĭ au cunoscut anumite torturĭ special comise de corpul de ocupaţiune militare americană, torturĭ carĭ au stîrnit indignarea generală când au fost divulgate de reporterĭ, şi s'ar puté obliga guvernul federal de a face proces ofiţerilor şi soldaţilor şi de a-i pedepsi.

Sunt sigur, că cererea mea va fi primită, dér acésta nu implică câtuşĭ de puţin neveridicitatea lor. Şi era necesar de a pune lucrurile la locul lor şi de a comenta copilărésca faptă a d-lui Hay, secretarul de stat al Statelor-Unite ale Americei.

*

O telegramă din Paris asigură, că Franţa, în rĕspunsul sĕu guvernului din Washington, s'a mărginit sĕ-i notifice primirea notei.

Ḑiarul *„La Liberté“*, într'un articol asupra notei americane, spune, că: „Americanii fac contra emigraţiunei evreilor nisce legĭ întocmai ca acelea pe carĭ le fac contra Chinezilor. Amestecul americanilor în afacerile Europei, este neacceptabil, fiind periculos.“

Şi voios ţi-aşĭ cuvênta:
Sĕ trăescĭ Măria ta...
Hai, Muşat, sĕ ne 'nţelegem
Şi 'mpĕrat sĕ ne alegem,
Impĕrat isvórelor
Şi al căpriórelor,
Aşeḑat la vr'un părîu
Sĕ scoţĭ fluerul din brîu;
Tu sĕ cânţĭ şi eu sĕ cânt,
Frunḑa'mĭ tótă s'o frămênt,
Ş'o pornesc suind în vênt
Pe isvóre,
În ponóre,
Unde pasĕrile sbóră,
Unde crengile se plécă
Şi căpriórele jócă.
Apa i ḑice: „O, copile,
Mânile întinde-mi-le
Vin'o 'n fundul luminos
Că tu eştĭ copil frumos!“

Ér Muşatin îi rĕspunde:
Géba mĕ măriţĭ din unde
Géba, codre, dragul meu,
Îmĭ mai dai frunḑe mereu,
Căcĭ m'oi duce de la tine
Frunḑa-o plânge după mine,
Că de suflet mĕ apucă
Dor de cale, dor de ducă,
Şi deşi mi-aşa de jele
De plânsul măicuţii mele
Eu m'oi duce, m'oi tot duce
Dor sĕ nu mĕ mai apuce.
Şi m'oi duce 'n cale lungă
Dor sĕ nu mĕ mai ajungă,
In zadar napoi mĕ chiamă
Dor de casă, glas de mamă,
In zadar rĕsună 'n vênt
Căcĭ aşa menit eu sunt:
Sĕ-mĭ fac cale pe pămênt,
Sĕ-mĭ întind cărările,
Sĕ cutreer ţĕrile,
Ţĕrile şi mările.

Fire-ar tare glasul meu,
Ca sĕ trécă tot mereu
Pe orĭ unde oi fi eu:
Peste ape, peste punţĭ
Peste codri de pe munţĭ,
Sĕ ajungă pân'acasă,
Unde [mama] 'mĭ stă de ţésă
Şi sĕ-i spue 'n multe rênduri
„Nu muri, mamă, de gândurĭ“.

Nu te duce, mĕi copile,
Ci de ai [în] lume ḑile
Tóte dăruesce-mi-le!
Tu sĕ sciĭ, iubite, frate
Că nu-s codru, ci cetate,
Dér de mult sunt fermecată
Şi de somn întunecată,
Numai nóptea mĕ treḑesce,
Luna când călĕtoresce,
Umbra-mĭ tótă mi-o petrece
Cu lumina ei cea rece.
O, atuncĭ în corn îmĭ sună
Toţĭ copacii împreună,
Sună jalnic frunḑa 'n lună
Toţĭ [tufanii] mi se adună,
Şi copac după copac
Toţĭ de-odată se desfac.
Din ştejar cu fruḑa désă
Ese mândră-o 'mpĕrătésa,
Cu păr lung până'n călcâi
Şi cu haine auriĭ,
Mândră-i este rochia
Şi o chiamă Dochia!
Din copacĭ fără de numĕr
Es copii cu şoimĭ pe umĕr
Şi copile multe iese
Cu-a lor mânece sumese,
Şi pe umerele góle
Pórtă doniţa şi óle,
Se pornesce atuncĭ un sbucium
Sună-mĭ dulce glas de bucium,
Pe cărărĭ fără de urme
Vin cerbóicele în turme,
Şi mugesc încet atât
Cu talangele la gât,
Şi aştéptă răbdătóre
Mânĭ frumóse de fecióre
De le mulg în donicióre.

Căcĭ sĕ sciĭ, iubite frate,
Că nu-'s codru ci cetate,
Dér vrăjit eu sunt de mult
Până când o se ascult
Rĕsunând din deal în deal,
Cornul mândru triumfal
Al craiului Decebal.
Atuncĭ trunchiĭ-mĭ s'or desface
Şi 'n palate s'or preface,
Vei vedea eşind din ele
Miĭ copile tinerele,
Şi din braḑiĭ cât de micĭ
Vei vedé eşind voinicĭ,

Diarul *„Temps“* examinéză în mod obiectiv situațiunea evreilor din România, fără sĕ facă aprecierĭ.

După o telegramă din Londra, diarele de acolo spun, că „Nota Statelor-Unite, în cestiunea Evreilor din România, va face fiasco“.

Din New-York se anunță că o parte din diare reproșéză d-lui Hay, ministrul de estern, că a espus Statele-Unite la un insucces sigur.

Diarele *„Deutsche Zeitung“* și *„Deutsches Volksblatt“* îndémnă pe Puterĭ sĕ respingă nota americană.

SCIRILE DILEI.

13 (26) Septemvrie.

Spargere de ferestri la școla română de fetițe din Brașov. Ni se comunică din isvor competent, că la școla nóstră primară de fetițe din loc, în nóptea de 25 spre 26 Sept. n. c., au spart 2 ferestri duple, una dela clasa a II primară și alta dela a III-a. Cum că acéstă spargere nu s'a făcut numai așa de nisce băeți petulanți, ci cu intenție, dovedesce faptul, că la amêndouĕ clasele s'a spart ferestrile tocmai în direcțiunea unde este catedra învĕțătorilor respectivĭ, așa că décă s'ar fi întîmplat acésta pe vremea când învĕțătorii erau în clase la catedră, sigur ar fi fost nimeriți de glónțele (alice ca aluna de marĭ), ce s'au aflat diminéța în clasă; ér cum că aceste lovituri ar fi avut efect sigur, se constată prin împrejurarea, că spărtura în ferestre sémĕnă cu spărtura, pe care o face un glonte de pușcă.

Din Petroșenĭ ni-se scrie următórele: *„On. D-nule Redactor!* In preséra aniversărei a suta de la nascerea lui Kossuth, conducĕtorii comunei Petroșenĭ au aranjat un conduct cu facle și lampióne și cu musică, plecând de la hotelul central „Wagner“ a percurs stradele orașului, ce erau decorate cu stégurĭ și cu sumedenie de luminĭ aprinse prin ferestri.

„In convoiul acesta au luat parte toțĭ cetățenii orașului fără deosebire de rang și stare: domnĭ, dómne și domnișóre, precum și tot felul de individĭ din tóte clasele societății în adevĕr poliglote din Petroșenĭ; o conglomerație de ființe cuvêntătóre de felurite limbĭ și némurĭ, cum numai în Petroșenĭ se póte găsi. Astfel constituițĭ, inundară stradele sub un stég mare și cu musica în frunte. Ajungênd și la locuința preotului gr. or. rom.. Avram Stanca, și vĕdênd că acésta nu e iluminată ca a celorlalțĭ „patrioțĭ“, încetând musica *au început sĕ arunce cu pietrii în ferestri*, producênd gróză și spaimă în familia preotului, care fără a-se gândi la asemenea barbarii, aștepta cu alțĭ vecinĭ înaintea casei, sĕ vadă „paradia“ și sĕ audă musica. Setoșĭ de rĕsbunare — nemotivată — când unii mai curagioșĭ bombardau ferestrile cu pietrii, ceilalțĭ strigau: „Ugy kel, az egészet le kel törni, mért nem tetek gyertyát?“ etc.

„In chipul acesta sciu domnii din fruntea afacerilor comunale, sĕ onoreze memoria bărbaților lor de valóre pentru ei, prin a sparge ferestrile în întunerecul nopții la cei mai pacĭnicĭ cetățenĭ conlocuitorĭ? Acésta este bravură cavalerésca, eroism și curagiŭ patriotic?“ — *Cor.*

Mórtea reginei Henrietta. Regina Henrietta a Belgiei a repausat dilele acestea și cu ocasiunea înmormêntării sale s'a întêmplat un incident, în jurul căruia foile maghiare fac mare tărăboiŭ. Se scie, că fósta archiducesă *Ștefania* este fiica reginei. Ea a venit decĭ sĕ vadă pe mamă-sa pe patul morții. Fórte bine. Dér s'a mai întêmplat încă ceva. Ștefania a vrut sĕ dea față și la înmormêntare, ceea-ce însĕ nu i-a permis tatăl sĕu, regele Leopold, fiind-că Ștefania singură a fost aceea, care a renunțat la titlurile și demnitatea, ce o avea mai înainte, a renunțat atuncĭ, când s'a măritat cu un conte ungur cu numele Lónyay. Décă ar fi luat parte la înmormîntare, de și de fapt e fiica regelui, nu putea sĕ i-se dea onorurile cuvenite unei fiice de rege și fóstă soție a archiducelui Rudolf, fiind-că i-s'a spus înainte de a-se mărita după Lónyay, că tóte acele onorurĭ le va perde. Prin urmare nu înțelegem de ce atâta supĕrare din partea unor foi maghiare, mai ales din cele koșutiste, dintre carĭ una spunea chiar, că Ungurii ar trebui sĕ declare rĕsboiŭ Belgiei, pentru rușinea, ce i-s'a făcut contesei Lónyay. Se scie, că contele Lónyay nicĭ n'a călcat pe pămêntul Belgiei, pentru-că regele Leopold i-a comunicat, atuncĭ când a luat pe Ștefania, că nu-i este îngăduit a călca pe teritorul belgian.

Judecător defraudant. Ómenilor de rênd, când fură banii altuia, le dic „hoțĭ“; „domnilor“, când mănâncă banii orfanilor séu sumele depuse, pentru-ca sĕ le administreze în virtutea deregătoriei lor, le dic „defraudanțĭ“. Un ast-fel de „defraudant“ s'a descoperit acuma de curênd în Abauj-Szántó în apropierea orașului Cașovia, unde d-l judecător Sváby de 13 anĭ de dile trăia ca un baron din banii „defraudațĭ“. In acest timp a furat d-l Sváby frumósa sumă de 70.000 coróne. Judecătorul defraudant în loc sĕ fie transportat în temniță, cum i-s'ar fi cuvenit unui asemenea hoț — a fost transportat, dupăcum ne spune diarul „M.-g.“, la un institut de sănĕtate în Budapesta, pentru-că se dice, că doctorii ar fi descoperit, că d-l Sváby nu-i tocmai sănĕtos la creerĭ.

Jidovĭ — pungașĭ. Vasălică Fărcaș al lui Iacob din Lozna mare, s'a dus mai deunădĭ cu doi boi la têrgul din Șomcuta mare. Văsălica lui Iacob a vêndut boii cu suma de 204 fiorinĭ și 50 creițarĭ, care sumă a înfășurat'o într'o ștergură și a pus'o în straiță. Când a făcut tîrgul a vĕdut, că un „domn“ bine îmbrăcat tot mereu se învîrtia pe lângă el. „Ascultă bade“, îi dise de la o vreme „domnul“, „n'ai face bine sĕ ducĭ o carte (scrisóre) la notarășul din satul d-vóstre“. — „Cum nu, bucuros“, rĕspunse Văsălică. „Dér mai am ceva de târguit și apoi te-oiŭ căuta eu, sĕ-mĭ dai cartea“. — Așa s'a și întîmplat. După ce Văsălică și-a isprăvit ce-a avut de isprăvit, s'a dus sĕ caute pe domnul sĕ-i dea cartea. „Nu-i la mine cartea“, dise domnul, „sĕ facĭ bine sĕ vii la mine acasă, că ți-oiŭ da-o acolo“. Văsălică s'a luat cu „domnul“, care l'a dus pe lângă valea Căicana, în spre sinagoga jidovéscă, unde nu umblă mulțĭ ómenĭ, și când a ajuns într'un loc ascuns, domnul a început sĕ tușéscă și dintr'o înfundătură a eșit un al doilea „domn“. Fără multă vorbă „domnul“ dintâiŭ i-a băgat lui Văsălică mâna în straiță și i-a scos ștergura cu banii, cu care a luat'o apoi pe picior. Românul în clipita aceea a rĕmas încremenit, dér venindu-și apoi în fire, a început sĕ strige „Tuluai, că mi-a furat banii!“ Un fecior sdravĕn din Mireșiul-mare, care venia pe acolo, a sărit repede și l'a înhățat pe „domn“ de guler, stringându-l de gât cu atâta putere, de era sĕ-și dea bleascul. Celălalt „domn“ sărise peste vale unde l'a înhățat o femeie și l'a trântit la pămênt, de a râgăit. Numai decât au venit la fața locului doi gendarmĭ, carĭ i-au luat pe „domnĭ“ în primire și i-au dus la judecătorie. Aicĭ s'a descoperit, că „domnii“ nicĭ nu erau domnĭ, ci nisce jidovĭ de la Sătmariu, nisce tîlharĭ ordinarĭ, carĭ au făcut și mai nainte tîlhării de acestea. Jupânii îșĭ aștéptă acuma pedépsa meritată în temnița din Șomcuta.

Băgați de sémă ómenĭ bunĭ, când vedețĭ că se apropie de voi pe la tîrgurĭ „domnĭ“ de aceștia. Dați-le ce li-se cuvine, căcĭ mulțĭ tâlharĭ de aceștia umblă cu mănușĭ și îmbrăcațĭ în haine domnescĭ!

Generalĭ burĭ în Anvers. Se scrie din Bruxella cu data de 6 Septemvre: Primirea generalilor burĭ în Anvers a fost o grandiósă manifestație. Anversul n'a vĕdut nicĭ odată o grămădire așa de mare de lume. Toțĭ lucrătorii din port și funcționarii și-au părăsit ocupațiunile. Nenumĕrațĭ curioșĭ din împrejurimĭ au sosit cu trenurile și s'au oprit în gară. Mulțĭ s'au urcat sus pe vagóne. Când generalii s'au dat jos, cu multă greutate, din causa înghesuelii, au fost primițĭ în aclamațiunĭ nesfîrșite și și cu imnul transvaalian. S'au oferit generalilor florĭ, ér mamele le arătau copiiĭ. Mulțimea era așa de compactă, încât fiica lui Botha, care venise la Anvers întru întîmpinarea tatălui sĕu, n'a putut pĕtrunde până la dênsul. A trecut un sfert de oră până ce deputatul Van Kerkoven sĕ-și pótă ține discursul de bună-venire, după care poliția cu mare greutate a putut face drum spre ieșire din gară. Când apărură generalii în stradă, din tóte părțile erau aclamațĭ; din ferestrile pline de lume li se arunca florĭ. Mulțimea a fost împedecată sĕ deshame caii dela trăsură. Generalii salutau mereu. Scenele acestea s'au repetat până la casa deputatului Van Doosseläre, unde s'a făcut salutarea oficială de către un comitet. Generalul Botha a mulțumit prin cuvinte călduróse, arătând scopul călĕtoriei. A vorbit și Dewett, care a fost aplaudat cu mare entusiasm.

La biblioteca Academiei Române din Bucurescĭ în lunile Iulie și August 1902 a fost următórea mișcare: In sala bibliotecei 670 de cetitorĭ au cerut cu buletine 3588 volume; 18 cetitorĭ au împrumutat acasă 111 volume, total 688 cetitorĭ cu 3699 volume. Manuscripte au fost consultate 173 de către 55 cetitorĭ și documente 4454 de către 83 cetitorĭ. Biblioteca s'a sporit în aceste douĕ lunĭ cu 387 volume și broșurĭ și 224 numere de reviste române, trimise Academiei de către editorĭ, conform legii de la 1 Aprilie 1885. In dar séu schimb Academia a primit 148 volume și broșurĭ 49 numere de reviste strĕine, 5 atlase și hărțĭ. Cumpĕrate 16 volume și broșurĭ 181 de numere de reviste strĕine, 14 documente. Total 551 volume și broșurĭ, 224 numere de reviste române, 230 numere de reviste strĕine, 5 atlase și hărțĭ și 14 documente. Buletinul din care luăm aceste date este semnat de d-l bibliotecar I. Bianu. *Ar fi de dorit ca în aceste buletine sĕ se noteze din când în când și numĕrul total al volumelor din biblioteca Academiei Române.*

Prins cu ocaua mică. Consilierul ministerial Kaffka este cunoscut în tótă Ungaria ca om fórte aspru. El a fost trimis în mai multe rîndurĭ prin diferitele comitate, ca sĕ facă inspecția funcționarilor administrativĭ și sĕ vadă cum își pórtă diregătoriile, nu cumva sunt ceva furăturĭ de banĭ? și altele d'al d'astea. Strașnic i-a mai țeselat d-l Kaffka pe funcționarii din Torontal, dintre carĭ unii și-au luat chiar viața de frica pedepsei. D-l Kaffka a fost trimis în timpul din urmă în comitatul Maramureșului unde de asemenea este mare corupție, ca pretutindenea unde se află în numĕr mai mare fiiĭ lui Iuda. Intre alții, consilierul a făcut inspecție și jupânului Glüksmann, care manipuléză banii acciselor orașului Sighet. In cassă a găsit totul în ordine, banii toțĭ de față, ér pentru acei banĭ, carĭ nu erau de față, s'a găsit vr'un act justificativ. Intre aceste acte era și o recepisă despre 1000 fiorinĭ, trimișĭ tocmai în diua inspecției. Recepisa însĕ nu era despre mandat postal (posta utalvány), ci despre scrisóre cu banĭ. — De ce nu trimiteți banii cu mandat, că e mai eftin? întrebă Kaffka. — Așa e obiceiul pe la noi. — Bine, haid sĕ mergem la postă. Aicĭ nu se trimisese încă corespondența din aceea di și scoțêndu-se scrisórea

---

Căcĭ la sunetul de corn
Tóte 'n viață se întorn.

— Rĕmâi codre, sănĕtos,
Că mĕ chiamă apa 'n jos
Și menit în lume sunt
Sĕ-mĭ fac cale pe pămênt!

Și Mușatin s'apropie
De Bistrița argintie,
Luntrea se juca pe valurĭ,
O deslégă dela malurĭ,
Sare 'n ea și îi dă drum,
Ca săgéta sbór'acum.

Și mergênd, mergênd departe,
Apa 'n douĕ o desparte,
Cu largĭ unde de argint,
Ce se mișcă strălucind...
Icĭ e umbră, colo sóre
Pe ape tremurătóre.
El pe malurĭ înflorite,
Vede turme rĕtăcite
Care pasc lângă păraie
Ca la lebede se 'ndóie
Gâtul lor. Și capul mic
Ei de-odată îl ridic
Și urechile ciulesc
Pe când luntrea o zăresc.
El plutea, plutea mereu,
Codrul sună blând și greu,
Când de-odată di se face
Codru 'n douĕ sĕ desface
Și pe ape rotitóre
Scânteiéză mândru sóre.
Și 'nainte-i vede-un munte
Cu-a lui creștete mĕrunte,
S'a clădit stâncă pe stâncă,
Incepênd din vale-adêncă
Și purtând pe el pădurĭ
Peste nourii cei surĭ
Ișĭ ridică în senin
Creștet de zăpadă plin.
Și spre mal se 'ndréptă iéră
Luntrea mică și ușóră,
Ér Mușatin se cobóră,
Calea muntelui apucă
Până 'n vêrfurĭ sĕ se ducă,
Pân' ce nóptea l'a ajuns
În cel codru nepătruns.
Dér cu nóptea 'n cap pornesce,
Se tot urcă voinicesce,
Dóră culmea va suì-o
Pe când s'o miji de diuă.
Și pe culmea înălțată
El ajunge de-odată
Și făcêndu-șĭ ochiĭ rótă,
[Étă vede] lumea tótă
Și departe se 'ntind șesurĭ,
Ce cu ochiĭ nu le mĕsurĭ,
Unde rîul cela sfânt
Par'că iese din pămênt;
Colo 'n zarea depărtată
Nistrul mare îi s'arată,
Din spre țĕrile tatare
Și departe curge 'n mare.
La liman ca și o salbă
Se 'nșira Cetatea albă,
Ér în liniște de vênt
Trec departe de pămênt
Cu-a lor pânze atêrnate
Miĭ corăbiĭ încărcate.
Și privind spre miadă-di
Dunărea el o zărì
Intr'una spre mare 'ntórsă
Și pe șépte gurĭ se varsă.
Dela Nistru pân' la ea
Țéră mândră se 'ntindea,
Vede codriĭ cum cobóră
Deal cu deal, țéră cu țéră,
Resfrându-se pe șes
Unde rîurile ies,
Și pe vêrfurĭ de pădurĭ
Mănăstirĭ și 'ntărituri.
Vede têrgurĭ, vadurĭ, sate
Pe câmpie presărate,
Vede mândrele cetățĭ
Stăpânind pustietățĭ,
Vede turmele de oi
Cu ciobaniĭ dinapoi,
Cu fluere și cimpoi,
Éră ergheliile
Petreceau câmpiile
Și de-alungul rîurilor
S'așterneau pustiurilor.

Éră șoimul tinerel
Pe asupra-i sbóră el
Și din gură-i cuvênta:
„Sĕ trăiecsĭ Măria Ta!
Câtă lume, câtă zare
Dela Nistru pân' la Mare
Fă-ți odată ochiĭ rótă
C'acésta-i *Moldova* tótă!“

lui Glüksmann, s'a desfăcut și s'a găsit în ea — o scrisóre adresată fratelui sĕu, în care îĭ scria: „Iubite frate! Astădĭ vine măgarul ăla de Kaffka în inspecție și lipsindu-mĭ din cassă 1000 fl. am trimis acéstă scrisóre pe numele tĕu — ca sĕ am cu ce mĕ justifica". Jupânul îșĭ va lua acum pedépsa.

O serbare a minerilor. In romantica împrejurime a orașului Baia-mare este colonia numită „Valea Borcutului", compusă din locuitorĭ românĭ, carĭ îșĭ câștigă pânea ca lucrătorĭ în minele de aur, ce se cultivă aicĭ încă de pe timpul Romanilor. Cel mai mare proprietar de mine de aur în valea Borcutului este actualmente d-l Alexe Pocol de Lozna-mare, originar din Letca, care de dece anĭ stăpânesce aceste mine, foste mai nainte proprietatea familiei Mureșan. Acești dece anĭ însĕ au fost nisce anĭ rĕi, căcĭ recolta aurului a fost slabă de tot, mulțĭ lucrătorĭ au trebuit concediațĭ și proprietarul dece anĭ de arêndul a lucrat cu deficit. A dat D-deu însĕ anul acesta, așa prin sĕptĕmâna sfintelor Pascĭ, de a eșit la ivélă o vînă de aur bogată, așa că în timp de o lună s'a acoperit tot deficitul de dece anĭ. D-l Pocol a angajat lucrătorĭ noi, așa că astădĭ 150 de Românĭ îșĭ câștigă pânea de tóte dilele în minele d-sale. Diua și nóptea se lucréză în aceste mine și din intestinele pământului ese aurul în mĕsură îndecită, ca mai nainte. Pentru a da mulțumită lui Dumnedeu pentru atâta binecuvêntare, d. Pocol în sĕptĕmâna trecută a dat liturghii la tóte bisericile din Baia-mare, ér dênsul în fruntea celor 150 de lucrătorĭ s'a dus la biserica gr. cat. din Baia-mare în procesiune cu musica. Aicĭ părintele Brebanu a slugit o liturghie și a binecuvêntat lucrătorii. După liturghie s'au întors la casele d-lui Pocol, unde a fost o serbare poporală. Peste 500 de ómenĭ au fost ospĕtațĭ în acéstă di și însașĭ d-na Pocol, născută Vancea, cu o amabilitate neîntrecută și-a dat silința sĕ mulțumescă pe toțĭ. In acelașĭ timp s'a dat un banchet și pentru autoritățile și elita din Baia-mare, în numĕr de 70 persóne, invitate la acéstă frumósă serbare. La banchet d. Pocol a toastat în sănĕtatea óspeților sĕi, primarul Gellert din Baia-mare pentru d. Pocol; d. Egly, protonotarul orașului a ridicat un toast pentru d. L. Moldovan, directorul minelor, părintele Brebanu pentru d-na casei.

D-l Pocol este cunoscut ca om filantrop, care se interesézĕ mult și jertfesce din binele, ce i-l'a dat Dumnedeu pentru prosperarea némului și a bisericei sale. Cu ocasiunea acestei serbărĭ a împărțit între sĕracĭ suma de 200 coróne.

Și-a împușcat vizitiul. Se scrie din Klári (Bănat): Bogatul agricultor Tveia Ianyov vînduse în Hatzfeld cereale (bucate) și s'a întors acasă într'o stare de beție completă. Vizitiul, vĕdênd pe stăpânul sĕu, în ce stare e, l'a rugat sĕ se ducă sĕ se odihnéscă. Ianyov însĕ s'a înfuriat așa de tare pe vizitiu din causa acésta, încât luă pușca de pe părete și îl împușcà pe vizitiu. Cei din casă, când s'a trezit în urma detunăturei, l'au găsit pe vizitiu mort. Gendarmii l'au transportat pe Ianyov în temnița din Chichinda.

Strivit de un car cu lemne. Pe valea Loznei, comitatul Solnoc-Dobâca, se exploatéză actualmente o pădure, care fusese proprietatea lui Valea Francisc, fost solgăbirĕu în Ciachi-Gârbou, și pe care au cumpĕrat'o nisce antreprenorĭ evrei din Napradea. Acestia tăind lemnele, le transportéză peste Someș la gara din Letca. In timpurile acestea grele când Someșul a pustiit tótă recolta prin revărsările sale, transportul acesta de lemne le vine tocmai bine bieților locuitorĭ din comunele vecine, căcĭ acela care are car și vr'o păreche de juncanĭ, orĭ cai, póte sĕ câștige pe di până la 1 fl. și mai bine. Intre acești ómenĭ era și Ion Papiță a Cosmii baciului din Letca. In diua de 15 Septemvrie Ion Papiță venind cu carul încărcat de lemne de pe valea Loznei, carul s'a rĕsturnat și l'a strivit pe bietul om sub greutatea sa. Ioan Papiță a fost transportat acasă și acum se luptă cu mórtea, — de nu o fi murit chiar.

Pentru douĕ lebenițe. Se scrie din Chichinda-mare: Locuitorul de aicĭ Ioan Sziveri a vĕdut într'una din dilele acestea, cum flăcăul Dusan Franczuski ducea douĕ lebenițe, pe carĭ le furase din câmpul sĕu. Sziveri îl opri pe Dușan, care vĕdêndu-se oprit, scóse un revolver și îl împușcà pe Sziveri drept în pept. Nenorocitul murì pe loc, lăsând în urmă-i șése copii nevrîstnicĭ. Flăcăul fù arestat.

Dramă sângerósă. In diua de 23 Septemvrie s'a întêmplat o dramă sângerósă în comuna Hăsdate de lângă Gherla. O femeie, care de patru anĭ de dile era smintită, fără sĕ facă însĕ cui-va vr'un rĕu, în numita di a devenit furiósă și luând un cuțit mare a tăiat gâtul unui copil al sĕu, care a și murit. După acéstă faptă sângerósă a eșit afară pe stradă și strigând din tóte puterile fugia spre Someș. Vecinii, bănuind ce are de gând sĕ facă, s'au luat după ea și au prins'o tocmai în momentul când era sĕ sară în rîu. Ducêndu-o acasă, cu gróză au vĕdut pe micul copil cu gâtul tăiat, zăcênd în mijlocul odăii într'o baltă de sânge. Gendarmii au transportat femeia la Gherla.

Un concert de binefacere se va da Duminecă, 28 Sept. n. în *Brad*, cu concursul d-nei Irena de *Vladaia*, al d-șórei Aurelia Dr. *Robu* și d-lui Grigorie *Savu*. Venitul curat e destinat pentru fondul mesei studenților de la gimnasiul din Brad.

O familie înecată în Tisa. Ioan Karvaly din Martonos a fost odată om cu avere mare, dér prin speculații nenorocite și-a perdut tótă averea. Sĕptĕmâna trecută i-s'a vîndut totul la licitație. După licitație și-a luat rufele de pat, ce i-au mai rĕmas și cu nevasta și patru copii a pornit sĕ trécă cu o luntre dincolo de Tisa. Când a fost la mijlocul fluviului, s'a rĕsturnat luntrea și sa înecat tótă familia.

Cassa districtuală din Brașov pentru ajutorarea bolnavilor îșĭ va muta localul oficial, începênd cu diua de 29 l. c. în *Strada Porții* nr. 65. (Cassa societății industriale).

Mulțămită publică. In temnița Seghedinului am primit gratuit „Gazeta Transilvaniei", „Tribuna", „Tribuna Poporului", „Drapelul", „Libertatea", „Familia", „Gura Satului". Mulțumesc tuturor pentru bunăvoința arătată față de mine.

Racașdia, la 20/9 1902.

G. Novacovicĭ.

Sfințire de cruce la Nadașel.

— 21 Sept. st. n. 1902

Cu mare bucurie raportez despre un act înălțător de inimĭ și o petrecere frumósă românéscă, fórte bine rĕușită, atât moralminte, cât și materialminte. Țĕranul de frunte Onuțiu Toșa, și-a arătat iubirea lui cea mare cătră maica nóstră biserică, ridicând o cruce frumósă și scumpă înaintea casei lui; ér la sfințirea ei învită pe d-l protopop român gr. cat. Dr. Elie Dăianu și un public fórte mare și distins din Clușiŭ și împrejurime.

Inteligență din Clușiŭ cu trenul de 2 óre a sosit la stația Sárd, unde întréga grupă de arangierĭ a așteptat'o și de aicĭ într'un șir lung de trăsurĭ plecarăm cu toții în comună.

La capul satului popor mult împărțit în douĕ falange și un cor bine instruat *de copii și copile de țĕranĭ*, ne-au primit cu cântărĭ, ér d-șóra Otilia Topanu a adresat o vorbire scurtă și frumósă cătră d-l protopop.

Laudă i-se cuvine d-lui învĕțător I. Runncu, pentru instruarea corului.

De aicĭ plecarăm la casa țĕranului brav Onuțiu Toșa. D-l Dr. Dăianu cu asistența preoților din jur, a sfințit crucea. La finea actului acestuia momentos a ținut o vorbire frumósă și adresată la inima poporului român.

Era deja 5 óre, când plecarăm la petrecere. Locul petrecerei era poetic aranjat în grădina frumósă și spațiósă a d-lui secr. de finanțe Vasiliu Toșa, cu concursul poporului în frunte cu jud. comunal și prim-curatorul bisericei.

Aicĭ s'a început jocul, ér în birt banchetul cel mare, unde ca cel dintâiŭ s'a ridicat d-l advocat Dr. Aurel Isacu din Clușiŭ, și a ținut o vorbire în stil înalt despre cruce, ca simbolul creștinilor, și tot-odată ca mântuitóre poporului nostru român, de atâția secolĭ asuprit și împilat.

Sfîrșind toastul a închinat 1) în onórea iubitului nostru protopop Dr. Dăianu; 2) pentru vrednicul țĕran Onuțiu Toșa și 3) întru sănĕtatea sătenilor.

Eram cu toții entusiasmațĭ, vĕdênd că sătenii românĭ cu ce bucurie mare dau mâna cu domnii și în mijlocul acestei însufletirĭ, musica întonà un puternic: „Deșteptă-te române!"

După acésta se ridică d-l Dr. Dăianu și ținù o vorbire elocuentă, despre iubirea poporului cătra sf. biserică.

Aicĭ se întêmplă un moment înălțător, când țĕranul simplu Onuțiu Toșa îșĭ ridică păharul întru sănĕtatea d-lui protopop, care a sĕvêrșit actul sfințirei.

Apoi se ridică d-l dir. de bancă Podóbă și cu talentul lui oratoric bine cunoscut ținù un toast pentru d-l Augustin Paul, ca representant al presei. D-l Augustin Paul mulțumind: ridică paharul pentru buna armonie a inteligenței române din Clușiŭ!

De la banchet trecurăm cu toții la locul petrecerei, unde o mulțime de d-șóre frumóse și tinerii românĭ jucau cu foc sêrba.

Aicĭ erau de față:

D-l Dr. E. Dăianu protopop Clușiŭ, d-l Dr. Isacu și familia, d-l Podóbă și familia, d-na vĕd. Roșescu și familia, d-l preot Pop din Manăsturul - Clușiŭ și familia, d-l Nicolae Giurgiu preot Chinteu, d-l Ioan Ramonțeanu preot, Gârbau și familia Grigorie Lehene preot Argiș și familia, familia Giurgiu, familia Maksay, familia Popan, familia Dregan, familia Nicóră, familia Nasta, familia Moldovan, familia Ianoviciu, familia Faragó, familia Pop și mai mulțĭ universitarĭ.

In fine trebue sĕ amintesc, că lauda cea mai de frunte li-se cuvine d-lor Ioan Topan preot local și Vasiliu Toșa secr. de finanțe, pentru frumósa primire și aranjare a petrecerei în mod atât de strălucit, și cu deosebire vrednicului popor român din Nadașel.

Crucea a fost esecutată de țĕranul Mateiŭ Chioreanu din Cubleșut român cu multă artă și după desemnurile proprii.

Emil Isacu.

Biserică și școlă.

(O circulară).

Școla pentru copiĭ — dise un bărbat — trebue sĕ fie biserică; biserica pentru bĕtrânĭ, trebue sĕ fie școlă. Vai de școla în care învețătorul nu scie sĕ fie preot, și vai de biserica, în care preotul nu scie sĕ fie învĕțător.

Prin școlă și biserică se propagă cele mai de căpetenie simțĕminte: religiunea și morala creștină, și adĭ e bine-sciut de lumea tótă, că acești doi factorĭ sunt razimul neclătit al binelui obștesc.

Marele bărbat C. A. Rosetti a dis odată: „Conform străbunelor tradițiunĭ voim ca sĕ menținem neîncetat strînsă legătură și alianță între biserică și școlă alianță sfântă și binefăcĕtóre; căcĭ décă școla dă poporului instrucțiune, sciință și lumină, biserica îi dă religiositatea și morala, cultura inimiĭ".

De acestea idei fiind condus protopopul din Mediaș On. D. Ioan *Moldovan* a trimes preoților sĕi din tract următórea circulară:

„Onorațĭ în Chr. Fraților Preoțĭ!

„Sperez, că veți fi luat în seriósă considerare cuprinsul cercularului protopopesc de 'nainte, în care s'a dispus senatelor școlastice, ca sĕ pună în ordine și deplină curățenie școlele, carĭ cu 1 Sept. au sĕ fie gata, pentru a-se începe instructiunea pruncilor.

„Vĕ fac atențĭ decĭ, că în urma strictelor ordinațiunĭ, emanate dela ministeriul de culte și instrucțiune publică, inspectorii școlasticĭ regescĭ vor visita în curênd școlele și aflându-le în disordine, le vor propune spre închidere, și cu deosebire unde se dă ajutor de stat.

„Întréga rĕspundere cade pe On. fraților Vóstre și pe senatele școlastice. Cu atâta însĕ nu e destul, ci Vĕ faceți și ne facem rĕsponsabilĭ înaintea lui Dumnedeu și a némului nostru, décă nu vom fi conscienții și intru împlinirea datorințelor nóstre referitor la înflorirea causei școlastice, și ne vom contrage blăstĕmul posterităței.

„De asemenea sĕ fie și învĕțătorii la culmea chemărei lor, carĭ cu împlinirea oficiului ce pórtă și cu purtarea întru tóte corĕspundĕtóre, sĕ servéscă de model poporului nostru, căcĭ cu intrarea lor în școlă au luat asupra-și împlinirea celei mai sublime datorințe, de a cresce și a lumina mintea și inima tinerimei române, care are sĕ formeze în viitor némul românesc.

„Preotul în biserică și învĕțătorul în școlă au sĕ propoveduéscă lumina sciinței și a moralei, premergênd tot-déuna cu esemplu bun, ér cel-ce prin negligență, desinteresare séu rea voință sĕ va face nedemn de chemarea sa, va fi arătat superiorilor și îșĭ va contrage aspră pedépsă.

„Nu mai merge cu lăsarea și desinteresarea. De o parte, pentru-că e pĕcat de Dumnedeu, ca cei chemațĭ, cărora ne place sĕ ne numim stâlpiĭ și luminătoriĭ némului, sĕ îngropăm în pământ cel mai scump talant, ér de altă parte s'o scim și sĕ scie toțĭ cei chemațĭ, că stăm sub lege și neîmplinirea legei aduce cu sine aspră pedépsă.

„Atât preoțiĭ, cât și învĕțătoriĭ, carĭ nu vor corĕspunde chemărei lor sublimeĭ în viitorul sinod protopopesc și în senatu, școlastic protopopesc vor fi trașĭ la rĕspundere și propușĭ spre pedepsire.

„Décă unde-va până acuma nu s'ar fi început propunerea în școlă, momentan are sĕ se încépă. Absențiile nelegitimate sĕ se pună la pedépsă la timpul prescris de lege, școlele sĕ se provadă cu lemne de foc, requisitele necesare și cu protocólele prescrise"....

Aduc acésta circulară în fața publicului român, pentru-ca sĕ vadă cele mai de frunte îngrijirĭ ale nóstre cu care dilnic ar trebui sĕ ne ocupăm. Invĕțătorul în școlă tot-déuna sĕ-și aducă aminte, că: „Sĕmînța de muștar produce falnicul finic", ér preoțimea nóstră se se gândéscă mult la vorbele episcopului Aron: „Mĕ fac preot, căcĭ numai ca preot pot fi Român".

Têrnăvénul.

Convocărĭ.

Adunarea generală ordinară a reuniunei învĕțătorilor dela școlele poporale gr. or. române confesionale de sub jurisdicțiunea Consistoriului Orădan, se convócă pe Marțĭ în *24 Septemvre* v. (7 Oct. n.) la 9 óre înainte de amédĭ în școla română gr. or. din Oradea-mare, pe lângă următórea programă: 1. Chemarea duchului sfânt. 2. Deschiderea adunăriĭ. 3. Constatarea presenței membrilor. 4. Alegerea a doi notarĭ și a comisiunilor pentru censurarea raportelor. 5. Incassarea taxelor și înscrierea de membri noi. 6. Presentarea proectului de statute pentru modificare și votare definitivă. 7. Raportul comitetului central. 8. Raportul cassarului. 9. Raportul bibliotecarului. 10. Disertațiunĭ și eventuale propunerĭ. 11. Închiderea adunăriĭ.

Oradea-mare, 3 (16) Septemvre 1902.

Nicolau Zigre m. p., președinte. **Nicolau Firu** m. p., notar adhoc.

Membrii reuniunei învĕțătorilor românĭ gr. cat. din jurul Gherlei, prin acésta cu tot respectul sunt rugațĭ a se presenta la adunarea generală, ce se va ține la *16 Octomvre* st. n. (Joi) 1902 în *Gherla*, după următórea programă:

Ședința I.: 1) Membrii comisiunei se vor presenta la serviciul divin, după aceea se vor aduna în localitatea destinată pentru ședință. 2) Deschiderea ședinței. 3) Alegerea președintelui. 4) Constatarea numĕrului membrilor presenți. 5) Se va ceti raportul general despre activitatea reuniunei desvoltată în decursul anului școlar 1901/2 și se vor presenta rațiunile de pe anul acesta. 6) Alegerea a 3 comisiunĭ de câte trei membrĭ, și anume: *a*) pentru censurarea raportului general și propunerĭ; *b*) pentru revisuirea rațiunilor de pe anul trecut și statorirea budgetului pe anul viitor și *c*) pentru colectarea taxelor de membri și a ofertelor benevole. 7) Cetirea disertațiunilor pedagogice presentate spre acest scop și admise prin presidiu.

Şedinţa II.: 8) Membrii vor ospita la prelegerea practică din şcóla de aplicaţie, după sfîrşitul căreia, 9) Se vor presenta raporturile comisiunilor deosebite. 10) Propunerĭ. 11) Se va fixa locul şi timpul adunării generale viitóre. 12) Alegerea unei comisiunĭ pentru verificarea protocolului. 13) Inchiderea adunăriĭ generale prin presidiu.

Din şedinţa comitetului central reuniunei ţinută în Gherla la 15 Septemvrie st. n. 1902.

Pentru comitet:

Ilariu Boroş, vice-preşedinte. **Iosif Demian,** secretar.

Necrolog.

In ḑiua de 10 Septemvrie st. n. a repausat subit în Bêrlad (România) Alexandru *Pop*, profesor la liceu în etate de 45 anĭ, lăsând în urmă-i o văduvă nemângăiată şi patru fetiţe în etate de 1—6 anĭ. La înmormêntarea sĕvîrşită în ḑiua de 11 Septemvrie, d-l profesor Vasile *Simionov*, coleg al repausatului, a rostit în faţa liceului un discurs funebru, din care estragem următórele:

Alexandru Pop s'a născut la Sângeorgiu, comitatul Bistriţa-Năsĕud, în frumósa vale a Someşului din Transilvania, valea bravilor grănicerĭ, şi era descendinte al vitejilor ce au servit în Regimentul al II Românesc de Graniţă, acel regiment care în decurs de 97 de anĭ, a luat parte la 136 de bătălii şi care şi adĭ pe stindardul sĕu din cele 102 regimente de linie ale Austro-Ungariei singur pórtă cu glorie şi demnitate medalia de aur, oglindând în ea devotamentul şi abnegaţiunea pentru patrie. Studiile primare şi-l-ea făcut în satul sĕu natal, frumósa comună Sângeorgiu, cele secundare la liceul din Năsĕud şi le-a complectat la acel din Blaşiŭ, cunoscutul focar al culturei românescĭ, de unde au eşit toţĭ regeneratorii poporului românesc de dincóce şi de dincolo de Carpaţĭ, ca Lazăr, Laurean, Maiorescu şi alţii. După terminarea cursului secundar şi luarea Bacalaureatului, însufleţit de dorinţa de a avé un câmp mai liber, spre a lucra pentru binele naţiunei sale, a trecut Carpaţii şi a venit în Bucurescĭ, setos de a se adăpa de cultura românéscă în România independentă. Aicĭ a fost primit ca bursier în şcóla normală superióră. Şi după studii fórte serióse a obţinut titlul de licenţă de la facultatea Istorico-Filologică.

A început cariera profesorală la 1884. numit fiind profesor suplinitor la liceul Sf. Sava. In curênd după aceea a obţinut şi postul de bibliotecar la Academia română.

Insufleţit de iubirea de adevĕr şi sciinţă, şi doritor sĕ contribue pe cât ar fi putut la elucidarea trecutului istoric al ţĕrei, el întrebuinţă o muncă titanică ca sĕ întroduca o ordine în nămolul de cărţĭ şi manuscripte ce le posedéză Academia română, şi a reuşit în fine sĕ le aranjeze obţinênd pentru acésta laudele şi mulţumirile secretarului perpetu al Academiei, D. Dimitrie Sturdza.

A fost de asemenea funcţionar în cabinetul ministerului cultelor şi instrucţiunei publice. După aceea a fost trimis ca profesor suplinitor în oraşul Tulcea şi de acolo fù transferat în 1894 la Bârlad ca profesor de limba română, în care post a fost confirmat ca profesor definitiv în 1901.

La Bêrlad Al. Pop, s'ă căsĕtorit cu demna şi duiósa sa soţie, pe care adĭ o lasă desolată şi inconsolabilă cu patru fetiţe orfane.

Ca om A. Pop a fost de o bunătate fără păreche, bun la inimă, blând, îndatoritor la estrem, bun amic şi camarad.

Nimenĭ nu-şĭ aduce aminte, că Pop s'ar fi certat vre-odată cu cineva.

In relaţiunile sociale era de o probitate exemplară, sclav al datoriei, îndeplinindu-şĭ consciinţios misiunea sa de profesor, căutând sĕ insufle elevilor sĕi sentimente de iubire pentru tot ce e frumos şi demn.

In viaţa familiară era exemplar, bun soţ şi părinte afectuos, îi vibra tótă firea lui când vorbea de fetiţele sale şi soţia sa.

De aceia iubite prietin şi coleg, tu care ai fost atât de timpuriu răpit dintre noi, ţi-ai asigurat o nouă viaţă în amintirea celor ce te-au cunoscut, deşi mórtea ne-a despărţit de tine, tu etern vei trăi în amintirea celor ce te-au cunoscut şi trăit cu tine. Viaţa ta plină de virtuţĭ ne va fi un îndemn şi mângăiere în aceste momente dureróse.

Ér noi toţĭ carĭ suntem aicĭ: soţie jalnică şi duiósă şi prea iubiţii sĕi copii, amicĭ şi colegii lui, şi acei care l'au cunoscut şi iubit sĕ-i dăm ultima salutare spunênd: Sĕ-i fie ţerina uşóră şi amintire veşnică!

Literatură.

In ḑilele acestea mĭ-a venit la mână o carte de mult aşteptată nu numai de mine, ci după cât sciu, de toţĭ colegii învĕţătorĭ. D-l N. *Stoicovicĭ*, învĕţător la şcólele centrale române din Braşov, a scos la lumină o carte de felul acesta sub titlul *„Musica vocală în şcóla poporală“*, o carte de 48 pag. 8° cu preţul de 50 banĭ, broşată, editura librăriei *H. Zeidner*, în Braşov.

Acéstă cărticică este aşa ḑicênd o şcólă elementară a musicei vocale în şcóla poporală. Ea cuprinde cunoscinţele cele mai indispensabile, ce trebue sĕ le aibă un elev din şcólele primare, ca sĕ pótă esecuta unele cântărĭ potrivite, într'una şi mai multe vocĭ. Ba după a mea părere, s'ar puté folosi cu deplin succes şi în şcólele nóstre medii şi civile. D-l N. Stoicovicĭ spune în prefaţa cărticelei, că însu-şĭ măestrul nostru d-l prof. G. Dima i-a dat îndrumărĭ şi i-a făcut observărĭ binevoitóre, unde a aflat de lipsă. Impărţirea cărţii, adecă distribuirea materiei, este cât se póte mai practică. In prefaţă autorul ne promite, că în curênd va scóte şi trei cărticele cu cântece pe note: partea I va cuprinde cântece şi cântărĭ într'o voce pentru anii I, II şi III de şcólă, a doua cărticică pentru anul al IV-lea de şcólă în douĕ vocĭ, şi a treia pentru anii: al V-lea şi al VI-lea pentru şcóle de repetiţie, şcóle civile, etc. în trei şi patru vocĭ.

Recomand acéstă cărticică şi colegilor învĕţătorĭ spre consultare, folosire, orĭ întroducere în şcólele lor. — *Un învĕţător poporal.*

ULTIME SCIRI.

Bucurescĭ, 26 Septemvrie. Ḑiarele de aicĭ declară, că neînvitarea Bulgariei la manevrele române de tómnă, este un rĕspuns la neînvitarea României la serbarea de la Şipca.

Viena, 26 Septemvrie. In consiliile comune de miniştri ce s'au ţinut aicĭ între miniştrii Szell şi Koerber, la carĭ au participat şi referenţii lor de specialitate, s'au ivit *diferenţe atât de pronunţate*, încât încheiarea pactului se póte considera érăşĭ *zdărnicită* pentru mai mult timp.

Viena, 26 Septemvrie. „Politische Correspondenz“, află din Constantinopole, că în munţii de la Salonic, după ciocnirea trupelor cu o bandă, s'a găsit un manuscris cu reţeta unor explosive prin care sĕ se arunce în aer căile ferate şi podurile. S'au luat marĭ precauţiunĭ. Patrulele umblă în tóte părţile.

Sofia, 26 Septemvrie. Generalul *Zontcheff*, venind fără autorisaţie la Sofia, a fost imediat arestat. (Zontcheff a evadat din închisórea din Drendovna, unde a fost internat. El făcea parte din comitetul macedonean).

Bucurescĭ, 26 Sept. Fabricele de petrol din ţéră au încheiat un cartel pentru menţinerea preţurilor.

AGRICULTURĂ.

Arăturile adêncĭ.

(Fine.)

Ca sĕ créscă viguros plantele, au nevoe sĕ găséscă în pământ o cantitate mare de apă, căcĭ transpiraţia lor e fórte activă. Din cercetările făcute de d-nii Haberland, Hellriegel şi Deherain, pentru-ca vegetalul sĕ elaboreze un gram de materie uscată are, necesitate de 250—300 grame apă.

Aşa că, décă admitem o recoltă de grâu (paie şi bóbe) ce ar cântări 6500 klg. pe hectar, ar trebui 6500 ×300 = 1.950.000 kilogr. séu 1.950 metri de apă.

Pe an cade (plouă) de la 682 (1901) până la 723 (1901) milimetre apă, séu 6820—7330 metri cubĭ pe hectar, adică mult mai multă apă de cât trebue pentru trebuinţele culturei grâului care, cu tóte acestea, de multe-orĭ sufere şi e periclitat.

In adevĕr ploile se împărţesc neregulat: plouă mai mult tómna şi iérna, sunt rare primăvara şi vara tocmai în timpul când plantele cresc cu putere, evaporéză multă apă, şi pe d'asupra, sórele provócă pe suprafaţa pământului o evaporaţie mare.

Prin urmare, este neapĕrat trebuitor prin mijlocul *arăturilor adêncĭ* sĕ strîngem în pământul agricol apă sub pedépsă de a avé recolte mulţumitóre.

Pământurile din România fiind avute în humus şi cu părticele fine, vor reţine apa în moleculele lor şi vor păstra o stare de umedélă mai mare pe timpul secetelor de vară.

Sĕ ne silim a face arăturĭ adêncĭ şi a perfecţiona arăturile. In fie-care an sĕ arăm cu 2 centimetri mai adênc. Repetăm, plugurile cu aburĭ, în acéstă privinţă, ar aduce cele mai marĭ servicii agriculturei române, ele s'ar puté procura şi rĕspândi pe scară mare prin asociaţiunĭ de cultivatorĭ. Vom îmbogăţi pământurile nóstre prin aducerea materiei organice în stare asimilabilă în folosul plantelor cultivate, vom lupta mai cu folos contra secetelor, vom spori şi produsul grâului la hectar.

Chiar viţa de vie produce mult mai mult sădită în terenurĭ desfundate, cresce cu putere şi trăesce mai mulţĭ anĭ. Regretatul Aimé Girard a arătat, că arăturile adêncĭ până la 40 centimetri îndoesc recolta cartofului. La 15 cm. adêncime, A. Girard a recoltat 20.000 kilogr cartofĭ şi la 30 cm. 57,000 kilogr.

Aceste cifre ne arată, ce însemnate sunt folósele arăturilor adêncĭ.

Şi ne esplică, adaugă d-l G. Barbut, cum 15 aparate de arat cu aburĭ, făcênd fie-care o mijlocie de 200 hectare arăturĭ pe an la 50 centimetre adêncime, de la 1886 până astădĭ, au desfundat aprópe 48.000 hectare pe preţul de 300 lei hectarul. Agricultorii şi viticultorii francesĭ au cheltuit mai mult de 14 milióne de lei pentru arăturile perfecţionate a pământurilor lor.

Acésta e calea cea fecundă pe care trebue sĕ între cultivatorii românĭ: sĕ are pământurile lor măcar la 35 centimetre adêncime.

S. P. R.

HIGIENA.

Poveţe despre păstrarea sănĕtăţii

Satul.

Pentru păstrarea sănĕtăţii, nu este de ajuns ca sĕ ţinem casa şi curtea curate; aerul necurat din afară trece peste împrejmuirea casei şi întră în locuinţa nóstră la fie-care deschidere de uşe şi de ferĕstră. Mirosul urît, pe care-l rĕspândesc murdăriile, carĭ zac în curtea vecină cu noi, orĭ carĭ au fost aruncate în drum în dreptul locuinţei nóstre, strică şi aerul din curtea şi din casa nóstră; de aceea trebue sĕ conlucreze toţĭ sătenii împreună, pentru-ca satul întreg sĕ fie bine întreţinut, ca casele, ogrăḑile, drumurile sĕ fie curate ca şi locul comunei, al obştei, dinaintea caselor şi curţilor, sĕ nu fie spurcat prin diferite necurăţenii.

Tóte casele unui sat séu ale unui cătun sĕ fie aşeḑate în rênduri drepte, cu strade largĭ, curate şi aşternute cu pietriş. In amêndouĕ laturile stradei sĕ se sape un şanţ drept pentru scurgerea apelor de plóie de pe şosea şi din curţile caselor, care şanţ sĕ aibă scurgerea repede. Fie-care sătén sĕ îngrijéscă de măturarea locului dinaintea casei şi curţii sale, de bună starea şi de curăţenia drumului şi a şanţului din dreptul proprietăţii sale.

Arborii rĕcoresc aerul în timpul verei; sub umbra lor găsim un adăpost contra arşiţei sórelui, de aceea este bine, ca sĕ sădim copacĭ pe pieţele satului, pe locul dinaintea bisericei, şcólei, primăriei şi la marginea stradelor.

Băltócele şi apele stătute sunt nesănĕtóse; ele strică aerul şi produc friguri şi alte bóle. De aceea trebue sĕ stîrpim tóte băltócele din sat şi din jurul lui, umplându-le cu pământ sănĕtos, séu săpând şanţurĭ, carĭ sĕ înlesnéscă scurgerea apei Asemenea se strică aerul în apropierea gropilor prin muiarea inului, a cânepei şi a teiului şi dimprejurul eleştaelor, a căror apă nu se reînnoesce (nu se premenesce). Apa băltócelor, a eleştaelor, a gropilor pentru muiarea cânepei şi a inului, nu este bună de bĕut; de aceea trebue sĕ îngrădim acele groplĭ, pentru-ca vitele sĕ nu se adape din ele. Asemenea groplĭ sĕ nu se facă nicĭ-odată în vecinătatea caselor, ci mai departe de locuinţe. In interiorul satului sĕ nu se facă groplĭ prin săpăturĭ pentru scóterea de lut pentru lipirea caselor şi sobelor, de petriş şi de nisip, ci sĕ se astupe tóte gropile de acest fel.

Puţurile (fântânele) obştei şi cele din curţile sătenilor, sĕ se îngrijéscă bine; sĕ se vegheze, ca sĕ nu se scurgă în puţ felurite necurăţenii, sĕ se cureţe puţul din când în când, sĕ se înalţe locul dimprejurul lui, sĕ se aştérnă bolovanĭ şi pietriş, pentru ca sĕ nu se facă băltóce, pentru-ca sĕ nu curgă înapoi în fântână apa adunată împrejurul ei. Apa din puţ se mai strică, décă se află în apropierea lui grajdurĭ séu plimbători, ale căror necurăţenii se strecóră prin pământ în puţ; de aceea sĕ se aşeḑe grajdurile şi privăţile mai departe de la puţ. Cele mai bune puţurĭ sunt cele cu pompă, apoi cele bine chibzuite cu piatră, din care apa se scóte cu rótă orĭ cu scripete; în lipsă de piatră, fântâna se póte ghizdui cu lemn de ştejar. Găleţile trebue sĕ aibă pe gura lor o cruce de fier.

Gârlele şi rîurile, carĭ trec prin sat séu pre lângă sat, sĕ se ţină curate, sĕ nu se verse şi sĕ nu se arunce felurite necurăţenii în ele şi pe malurile lor; sĕ nu se scurgă în ele mai ales în susul satului, murdăriile din poverne (din velniţe) din grajdurile velniţelor, din fabricĭ de petrol (de gaz, de destilat păcură), din alte fabricĭ; sĕ nu se facă iezăturĭ (iazurĭ) cu băligare, nicĭ sĕ nu se înalţe cu băligar malurile apelor curgătóre orĭ stătătóre. Pentru ca satul sĕ fie apărat contra înnecăciunilor, trebue sĕ se cureţe şi sĕ se adêncéscă albia apelor curgătóre, din sat. Casele carĭ au fost înecate, rĕmân mult timp umede şi nesănĕtóse; ele nu se pot locui din nou înainte de a fi fost cu desĕvêrşire uscate şi aerate.

Vitele sĕ nu se tae înlăuntrul satului ci la un loc mai retras de la casele locuitorilor, căcĭ sângele şi alte necurăţenii provenite de la vitele tăiate, putreḑesc curênd şi strică aerul.

Tóte clădirile obştei, biserica, primăria, şcóla, casa de proprélă, trebue sĕ fie bine întreţinute, curate şi aerate.

(„Alb.“) **Dr. I. Felix.**

Din compositiunile pline de melodii românescĭ ale mult regretatului compositor român *Ciprian Porumbescu*, tipărite şi edate în ediţiunĭ poporale de d-na Marióra *Raţiu* născută Porumbescu, se află de vênḑare la Tipografia nóstră următórele piese:

„Imn de urare“ cu douĕ vocĭ, *„Hora Prahovei“*, *„A căḑut o rază lină“* cu voce, *„Fluturaş de nópte“* polcă, *„Frunză verde mărgărit“* cânt poporal, *„Pe câmpiile Stupcei“* polca mazurca, *„Fata popii“* cânt poporal. Fie-care bucată costă 1 cor. plus 10 banĭ porto. *„Basme Iaşene“* vals, 3 cor. plus 10 banĭ porto. *„Potpouriu“*, *din opereta „Crai nou“* 4 cor. plus 10 banĭ porto.

APA AMARĂ „FRANCISC IOSIF“ Singurul mijloc purgativ uşor de luat. Se capĕtă pretutindenĭ.

POMARIT.

Plantarea pomilor.

— Fine. —

c) *Alegerea și pregătirea pomilor.* La alegerea pomilor sĕ fim cu deosebită luare aminte; numai pomișorĭ sănĕtoșĭ și cu rădĕcinĭ bine desvoltate sĕ plantăm. Mai bine e când avem pomișorĭ prăsițĭ în grădina proprie.

In casul însĕ când suntem silițĭ sĕ-i cumpĕrăm de aiurea, nicĭ-odată sĕ nu lăcomim la eftinătate, ci sĕ grijim, ca pomișorii sĕ fie din soiul dorit, crescuțĭ în pămênt cu climă și posițiune asemenea cu a nóstră.

Nu-s de recomandat pomișorii crescuțĭ în pămênt prea mănos și bine gunoit, de óre-ce aceștia sunt prea espușĭ înghețului.

Nu e consult a planta în pămênt lutos pomișorii crescuțĭ în pămênt năsipos, și décă totușĭ ar trebuì s'o facem, mai întâiŭ trebue bine amestecat, cel puțin pămêntul din grópă, cu năsip. Din contră pomii prăsițĭ în pămênt lutos, reușesc destul de bine și în pămênt năsipos.

Mai bunĭ de plantat sunt pomișorii de 4—5 anĭ; de aicĭ încolo se prind mai greu. Prunii, cireșii, persecii și caișii mai bine se prind când sunt de 2—3 anĭ.

Pomișorii meniți a fi plantațĭ, se pregătesc în chipul următor:

Retezăm rădĕcinile tot-déuna d'asupra rănilor dobândite la scóterea lor din pămênt. Rădĕcinile trebue retezate în raport cu mărimea corónei. Décă coróna e mai puternică, rădĕcinile trebue retezate mai puțin, și décă coróna e mai slăbuță, rădĕcinile se retéză mai tare.

Rădecinile firóse (cele subțirĭ) nu trebuesc retezate. Rădĕcinile se tae ceva înainte de plantare, mai bine e însĕ a se face lucrul acesta cel puțin cu o ḑi mai înainte și apoi înmuiate într'o ciruélă preparată din balegă, lut și apă.

După ce le-am scos din ciruiélă, le presărăm cu pămênt și astfel ne apucăm la plantat.

Décă plantarea se face tómna, crengile nu trebuesc retezate; primăvara însĕ tot-déuna le retezăm. Crénga principală la merĭ și perĭ se retéză până în 5—6 ochiurĭ, ér cele laterale până în 3—4. La pomii cu sîmburele tare, — afară de cereș — se retéză numai crengile laterale. La cereșĭ și nucĭ nu se retéză crengile înainte de plantare.

La retezarea crengilor e regulă, că cu cât rădĕcinile sunt mai puternice, cu atât se retéză mai puțin coróna, și cu cât rădĕcinile sunt maĭ slăbuțe, cu atât coróna se retéză mai tare.

d) *Timpul plantărei.* Plantarea se face tómna și primăvara; tómna înainte de a înceta circularea sucului, și primăvara înainte de începerea luĭ.

In ținuturile cu climă mai căldurósă și cu pămênt mai năsipos, pietros, e mai bună plantarea de tómnă, din contră în ținuturile mai recĭ, cu pămênt mai rece și lutos, e mai bine sĕ plantăm primăvara.

In general ḑis, plantarea de primăvara e mai potrivită. Pomii cu sîmburele tare, e mai bine décă se plantéză primăvara. Plantarea sĕ se facă pe timp frumos și liniștit séu noros, dér nicĭ-odată pe vênturĭ.

e) *Plantarea.* Inainte de plantare cu 1—2 sĕptĕmâni gropile se umplu cu pămêntul cel mai bun, eventual amestecat cu gunoiŭ.

A umplea gropile cu pămênt gras, adus de aiurea séu amestecat cu gunoiŭ próspĕt, nu numai că e greșit, dér chiar păgubitor.

După ce am scos pomișorul din ciuruiélă și presărat cu țĕrînă, se așéḑă astfel în mijlocul grópei, ca gâtul rădĕcinei sĕ stea cu 30 cm. mai sus ca suprafața pămêntului din prejur. Acum preserăm pămêntul cel mai bun astfel printre rădĕcinĭ, ca sĕ nu rĕmână între ele loc gol.

Când aruncăm pămêntul în grópă, pomișorul se clatină puțin în drépta și stânga, ca pămêntul mai bine sĕ străbată printre rădĕcinĭ. Călcăm apoi pămêntul în jurul pomișorului și turnăm de la o înălțime óre-care apă stătută.

După udat nu mai este iertat a călca pămêntul. Aruncăm apoi pămêntul rĕmas, până îngropăm și o parte a trunchiului (cam 9—10 cm.) formând în jurul pomului o moviliță în forma unui tăier. La plantarea de tómnă nu e permis sĕ udăm.

Pe cóstele délurilor pomișorii se așéḑă cu 4—5 cm. mai afund, lăsând deschiḑĕtura tăierului spre deal, ca apa ce se scurge de pe deal, sĕ se strecóre la rădĕcina pomișorului.

In ținuturile mai uscate și espuse la vênturĭ, moviluțele din jurul pomișorului sĕ acopere cu gunoiŭ putred, séu cu frunḑe uscate, în grosime de 4—5 cm. Aceste țin umeḑélă timp îndelungat pomișorului și împiedecă creparea pămêntului.

E fórte bine, ca la plantare, pomișorul sĕ fie pus tot în posiția în care a fost, unde a crescut. In scopul acesta, mai ales, décă plantăm pomișorĭ prăsițĭ în grădina proprie, partea de cătră rĕsărit a pomișorului sĕ însemnéză cu cretă séu cu altceva, ca sĕ-l putem pune tot în posiția de mai nainte.

A. Boldor.

O urare de nuntă.

Dumineca trecută s'a serbat în comuna învecinată Zêrnescĭ căsĕtoria între odraslele a douĕ familiĭ fruntașe române din Rêșnov și Zêrnescĭ: G. Proca și Tr. Meția nu. Nuntă frumósă și nuntașĭ numĕroșĭ, fiind numĕros și cercul amicilor și cunoscuților acestor familiĭ. Îndată dupăce s'au așeḑat óspețiĭ la masă, d-l *George Proca*, vechiŭ învĕțător și proprietar în Rêșnov, adresându-se cătră fiiul și nora sa, a cetit următórele bine simțite versurĭ:

Binecuvêntarea căsĕtoriei fiiului meu Constantin Proca cu Domnișóra Eugenia Mețianu.

Iubirea luminată de flacăra Credinței
În cinstea omenéscă, sub scutul Provedinței,
V'a dat viața 'n lume; iubirea aḑĭ Vĕ chiamă
Sĕ părăsițĭ un tată, sĕ părăsițĭ o mamă,
Și unul lângă altul, pe vecĭ sĕ Vĕ iubițĭ,
Cum V'au iubit părinții, de Domnul ocrotițĭ.

De-ațĭ sci cât e de mare iubirea părintéscă,
Că 'n lume nu esistă cuvinte s'o grăiéscă,
Atuncĭ ațĭ înțelege aceea ce simt eu,
Și martor pentru asta Vĕ dau pe Dumneḑeu.
El tatăl, omenirei, a tóte Creator,
El singur numai scie puternicul meu dor!

Și 'n limba cea mai dulce a doinelor iubite,
A zînelor din basme cu stele 'mpodobite,
În care luminat'am copiiĭ Rêșnovenĭ,
Din care mare parte sunt harnicĭ și onești,
Învĕțătorul vostru șĭ-al vostru bun părinte
Vĕ binecuvêntéză din inimă ferbinte.

*

Câte-ai vĕḑut la mine, la maica ta iubită,
Câte ți-am spus în viéță; Biserica cinstită,
Câte ți-a spus aceea, sĕ facĭ întot-déuna
Ca mândră, strălucită, d'a pururea cununa
Cea sfântă a căsniciei pe fruntea ta sĕ fie;
Mai mult decât p'o soră s'adorĭ p'a ta soție!

Și în curênd, din plaiul cel verde-al căsniciei
Vei trece în altarul cel sfânt al Preoției,*)
Ministru al Credinței vei fi, iubitul meu,
Representând în lume pe Domnul Dumne-
[ḑeu!
D'aceea orĭ-ce faptă de aḑĭ în viitor
Sĕ fie consultată în ceriŭ la Creator.

Colónă de lumină, de cinste și dreptate
Viața ta sĕ fiă; eternă bunătate
Sĕ-țĭ fie călăuza și 'n casă și 'n popor,
Orfanului ce plânge sĕ vii în ajutor,
Și pacea și frăția s'o samenĭ ne'ncetat
Ca 'ntreg opidul nostru sĕ fie respectat.

*

Ér tu, podóba vieții, ce trecĭ în casă nouă
Copilă inocentă, curată ca o rouă,
Ce 'n ḑorĭ de diminéță, din ceriŭ cade pe
[florĭ,
Sĕ ai în lume parte d'un raiŭ de sĕrbătorĭ;
Viața ta sĕ fie frumósă, desmerdată,
Ér fruntea ta, ca pânea sĕ fie de curată!

Sĕ n'ai altă dorință, sĕ n'ai altă gândire
Decât spre cinstea casei șĭ-a soțului iubire,
La el întot-déuna sĕ fie dorul tĕu
Și 'n casa ta belșugul sĕ créscă tot mereu;
Viață 'ndelungată sĕ-aveți p'acest pămênt,
Și pruncĭ frumoșĭ, cuminte, sĕ dea Domnul
[cel sfânt.

Ér décă vr'o furtună veni-va sĕ sdrobéscă,
Aceea ce Credința sciut'a sĕ unéscă,
Vrășmașĭ, ce pismuesce iubirea dintre voi,
Atuncĭ sĕ stațĭ în luptă, ca cei mai bravĭ
[eroi;
Căcĭ este scris în ceriurĭ, că cei ce se iu-
[besc,
Și cred în legea sfântă, în lupte biruesc!

Ér când veți fi mai bine, în césurĭ liniștite,
Când gândurile vóstre pluti-vor fericite,
Prin sferele senine în care sĕ resfață
Curata consciință a celui care 'n viață
Trăesce făcênd bine de Domnul ajutat:
Sĕ nu uitațĭ nicĭ cuibul de unde ațĭ sburat!..

Rêșnov, 8 (21) Sept. 1902.

George Proca.

Despre jocurile nóstre nationale.

Una dintre plăcerile cele mai marĭ ale orĭ-cărui popor este jocul séu dansul. Tinerimea jócă cu tótă căldura sufletului, și îndată-ce aude o arie de dans, inima-i palpită cu putere, fără voe vêrful piciorului începe a bate tactul. Dansul urméză în tóte anotimpurile fără deosebire: érna ca și vara; primăvara ca și tómna Érna e destinat balurilor marĭ și frumóse séu așa numitelor „Serate dansante"; primăvara se jócă fórte mult la nunțĭ; vara viu maialurile plăcute, carĭ de comun se fac sub ceriul liber, în mijlocul unei pădurice drăguțe séu în șurile acomodate pentru dans. Nu mai puțin se danséză tómna. Dansurile acestea sunt de multe felurĭ; sunt dansurĭ melancolice, sĕlbatice, nepăsătóre ca și poporul din sînul căruia și-a luat viața.

Românul încă-'șĭ are dansurile sale carĭ, Dómne, multu-s mândre și frumóse.

Cred, că nu fac un rĕu serviciu iubiților cetitorĭ ai „Gazetei" istorisindu-le câte-ceva despre astfel de jocurĭ.

Cel mai vestit și usitat joc în Transilvania este *„învirtita"*. Junele român când se vede în toiul lui la joc, chiue:

„Iac'așa se 'nvêrte fata
„Și pe stânga și pe drépta".

Ér bănățenii, ca sĕ arete mai mult buna lor disposiție în joc strigă:

„Așa jócă pe la noi
Iac'așa doi câte doi.

și:

Hai mândro sĕ te învêrtesc
In jocul logojenesc,
Că ḑĕu mie rĕu îmĭ pare
Sĕ joc „ciardașul" cel mare.

Ér târnăvénul îșĭ învită frumósa lui cu vorbele:

„Hai mândruțo sĕ te joc,
Că la vară-țĭ fac cojoc
Și pieptar cu buzunar
Și căsuță cu privar".

Și-țĭ e mai mare dragul sĕ-i veḑĭ jucând:

„Trei pașĭ la stânga linișor
„Și alțĭ trei pașĭ la drépta lor,
„Sĕ prind de mânĭ și sĕ desprind.
„S'adună cerc și ér se 'ntind....

Dintre tóte însĕ, cele mai vestite jocurĭ românescĭ sunt: *„Romana"*, *„Călușerul"* și *„Bătuta"*.

Aceste jocurĭ pe lângă frumusețа variatelor figurĭ ce conțin, sunt atât de impunĕtóre, în cât tot strĕinul trebue sĕ se închine cu respect înaintea lor.

Étă ce am cetit eu odată despre acestea jocurĭ:

„Décă alte popóre țin la musica și jocurile lor, ca la o avere națională, datorĭ suntem și noi a-le întrebuința pe a-le nóstre și a îngriji de ele, ca de o moștenire scumpă, mai ales acum, când ele — jucate bine, uniform și regulat, și décă se póte în costum național — atrag atențiunea tuturor strĕinilor, carĭ au ocasiune a le vedé".

De aceste principiĭ fiind condus un *martór ocular* al celor povestite mai jos a tipărit la Iași încă în anul 1886 o broșură anonimă, din care pentru informarea celor ce n'au avut prilegiu a o ceti — și puținĭ o vor fi cetit — și a acelora, carĭ nu cunosc istoricul acestor jocurĭ din alt isvor, reproducem următórele interesante date:

Era în anul 1849 prin Octomvrie, când lumea se gândea: cum sĕ-șĭ mai petrécă nopțile cele lungĭ de iérnă.

Intr'una din ḑile d-l Ștefan Emilian, s'a dus la d-l Iacob Mureșianu, cunoscutul redactor al „Gazetei Transilvaniei", spre a-i face o visită.

D-l I. Mureșianu se plimba prin odae cugetând la ceva; și când zăresce pe d-l Emilian, îi adreséză cuvintele următóre:

— „Sci la ce cuget eu?"

— „Sciu, décă-mĭ vei spune".

— „Ĕn pune-te la piano și pune pe note melodiile, pe care ți-le voiŭ cânta".

— „Ei, și?... Ce am înțeles de aicĭ?"

— „Étă ce: vréu sĕ compun un danț românesc de salon, și-mĭ trebuesce musica. Pentru aceea fi bun și pune pe note câte îțĭ voiŭ cânta și de câte-țĭ vei aduce aminte și d-ta".

D-l Emilian, în a cărui inimă încă se nutriau asemenea dorințe, află de bună acéstă ocasiune pentru a compune ceva românesc, și punêndu-se la piano, a început a pune primele melodii românescĭ, dându-le adevĕratul caracter național luat din popor în tótă fidelitatea.

După aceste melodii s'a format cel dintâiŭ danț românesc, compus de d-l Iacob Mureșainu, căruia i-s'a dat numele „Romana".

Acest danț, atât de frumos, jovial și elegant, introdus în salon, îșĭ are așa-déră începutul sĕu din carnevalul anului 1850...

Pe timpul începutului acestui danț se afla în Brașov un „tanț-maister" cu numele Fernando. Acesta vĕḑênd odată séu de douĕ-orĭ jucându-se acest danț, „Romana", a creḑut, că deja îl scie. Alergà la Sibiiŭ și începù sĕ-l întroducă în familii române și a-le învĕța, însĕ cu totul fals și schimosit, în cât când l'a vĕḑut d-l Emilian jucându-se în cel dintâiŭ bal românesc, dat în teatrul din Sibiiu, nu l'a mai cunoscut.

*) Constantin Proca, fiul, este ales preot în Rêșnov.

NOUTĂȚĬ de TÓMNĂ și IARNĂ.

(634,1—24).

Principiul firmei nóstre este de a vinde numai fabricate „First Class". Firma nóstră este unica în țĕră, care are relații directe cu fabricanțiĭ cei mai renumițĭ din Lyon și Paris. Mostrele și colectiile debitate de aceștia se pot procura esclusiv numai dela noi.

Prețul ieftin însă fix

al fie-cărui articol este însemnat cu cifre, și este esclusiv a plăti prețurĭ mai marĭ.

Mostre în provincie la cerere se trimit franco.

Szénásy, Hoffmann & C-ie.

Magazin de mătăsărie

Budapest, IV., Bécsi-utcza 4.

După ce d-l Emilian şi-a esprimat mirarea către óspeţii balului present, s'a luat hotărîrea, ca a doua ḑi sĕ se întrunéscă flórea tinerimei de ambe sexele la baronul Vasilie Pop — acum mort — unde d-l Emilian sĕ corecteze danţul în tocmai cum a fost compus de d-l I. Mureşianu, ceea ce s'a şi făcut, prin care coregere apoi s'a lăţit „Romana" în uniformitate în tóte părţile.

Publicul român din Braşov şi mai ales tinerimea română, animată de acest succes, nu s'a oprit aci, ci a hotărît sĕ mai facă un pas înainte.

Către sfîrşitul anului 1850, adresându-se tinerii românĭ către d-l Emilian, l'au întrebat: décă nu are cunoscinţă despre celelalte danţurĭ naţionale române din Transilvania, şi décă are, la cine sĕ scrie vr'unui cunoscut din centrul Transilvaniei, ca de acolo sĕ trimită nisce danţatorĭ bunĭ românescĭ?

— D-l Emilian li-a rĕspuns, că cunósce chiar în persónă pe doi din cei mai de frunte căluşerĭ de pe Arieş, şi décă se obligă tinerimea a da cheltuelile aducerei acestora la Braşov, d-sa este decis a-i chema.

Primind promisiunea tinerimei pentru contribuirea cheltuelilor, a scris la Luna de pe Arieş şi au venit de acolo Ioan Căluşerul, care fusese 7 anĭ vătav de căluşerĭ, şi cu nepotul sĕu Simion Cicudean.

Aceştia sosind la Braşov, s'au produs faţă cu un numĕr considerabil de tótă etatea din „hotvoleul" românesc, care producţiune a plăcut fórte la toţĭ cei de faţă.

De la aceştia a început a învĕţa tinerimea figură de figură jocurile eroice românescĭ din Ardeal.

Dintre toţĭ tinerii, câţĭ au început a învĕţa, s'au ales şése inşĭ, carĭ au învĕţat mai iute o mulţime de figurĭ din acest danţ. Aceştĭ tinerĭ au fost Ioan Pop, fostul profesor de matematică la universitatea din Iaşĭ; D. Teclu, I. Ankĕn, D. Iuga toţĭ trei comersanţĭ; E. Verzea, preot în Săcele şi d-l Ştefan Emilian, profesor la universitatea din Iaşĭ.

Din figurile învĕţate de aceştia, d-l Emilian a ales pe cele mai frumóse şi a compus danţul numit *„Căluşerul"* din 12 figurĭ, şi anume figurĭ pe care sĕ le pótă învĕţa şi alţii mai uşor. Odată aranjate figurile, s'au esercitat cei şése inşĭ pentru a juca bine şi cu precisiune figură după figură, ceea-ce a şi succes peste tótă aşteptarea.

După aceea tînĕrul D. Teclu a făcut propunerea următóre: — „Băeţĭ! Duminica viitóre este bal mare de nunta tinerei părechĭ X. Y. în salonul de bal (în Redoute), unde noi deja suntem toţĭ învitaţĭ. Sĕ ne procurăm costum naţional şi în timpul pausei sĕ ne îmbrăcăm, sĕ ţinem lăutarii noştrii în apropiere ascunşĭ, şi deodată sĕ întrăm în salon, sĕ jucăm „Căluşerul".

Propunerea s'a primit de toţĭ şi în cel mai perfect secret s'au îmbrăcat şi au intrat în salon doi câte doi alăturĭ, când nu visa nimenĭ nicĭ din óspeţĭ, nicĭ din partea aranjatorilor balului. Ajungênd în mijlocul salonului, au făcut un rond, au dat semnal musicanţilor aduşĭ pentru acest scop, şi începură a juca.

Condeiul nu póte descrie efectul şi entusiasmul, ce a produs acest danţ asupra publicului, pentru-că ar trebui sĕ vadă cine-va aşa ceva, căcĭ a-se descrie nu se póte. Atuncĭ póte că s'ar fi strigat întâiaşĭ dată:

„După jocul românesc
„Stângu-mĕ şi mĕ topesc",

ér dómnele şi domnişórele câte florĭ naturale au avut la piept, le-au aruncat pe danţatorĭ, încât se părea că o plóie de florĭ ar fi erupt de-odată.

Aicĭ a fost culmea triumfului! Bieţii căluşerĭ nu mai sciau ce sĕ facă de bucurie, când au vĕḑut şi ei resultatul ostenelei lor.

*

Aşa-déră danţul numit *„Căluşerul"* şi-a luat începutul sĕu în carnevalul din 1851. Studenţii de la şcólele din Braşov l'au lăţit ca fulgerul de iute în tóte regiunile românescĭ.

„Căluşerul" acesta a fost numit mai la început *„Romanul"* pentru-că acesta nu este un danţ propriu numai al Căluşerilor, ci este danţul poporului român din Ardél Nu tot aşa este însĕ şi *„Bătuta"*, care este un danţ propriu numai al căluşerilor, pentru-că în petrecerile poporale de la sate, numai pe icĭ pe colo îl jócă bărbaţii însĕ mai rar, şi mai ales numai pe Arieş şi pe Têrnave în Transilvania, şi încă cu măciuca séu bâta, de unde-i provine şi numele.

Cele douĕ jocurĭ din urmă le-am vĕḑut jucându-se de către soldaţii ai garnisónei din Murĕş-Oşorheiŭ, cu prilegiul unei sĕrbărĭ militare. Pe toţĭ ne-a cucerit, pe toţĭ ne-a frapat, şi orĭ cât de şoviniştĭ sunt Ungurii de acolo, toţĭ au aplaudat. M'a durat amar însé, când a trebuit sĕ vĕd în jurul Oşorheiului jucându-se „ciardaş" la petrecerĭ românescĭ.

E vremea Românĭ! Ale nóstre întâiŭ şi-apoi a-le strĕinilor.

Bledias, 13 Sept. 1902.

Isidor Dopp.

POVEŢE.

Contra păduchilor la vite. Când nutreţul este aspru, vitele cornute adese-orĭ sĕ umplu de păduchĭ, carĭ le slăbesc şi mai tare. Ca mijloc contra acestor parazite stricăcióse, se recomandă oţet de mere, séu apă, ce se scurge de la cartofiĭ ferţĭ, cu care se spală de mai multe orĭ părţile atacate ale vitei. Aceste lécurĭ sunt fórte ieftine şi orĭ-cine póte sĕ şi le facă.

*

Mâncaţĭ pómele cu pâne. Pómele góle stĕrnesc de obiceiu sete, care se póte întêmpina mâncându-le cu pâne. In deosebĭ copiilor n'ar trebui îngăduit sĕ mănânce póme góle, carĭ adesea pricinuesc urdinare, strînsurĭ şi alte multe bóle. Spre a-i feri de aceste neajunsurĭ, une-orĭ primejdióse. cel mai nimerit mijloc este sĕ i deprindem, ca sĕ mănânce pómele cu pâne.

MULTE ŞI DE TÓTE.

O vênătóre periculósă.

Aprópe de Simlah, o localitate în India orientală, un tigru sfăşià mai multe animale domestice şi le tîrî într'o pădure. Un ofiţer din armata anglo-indă, căpitanul Boydell, luà cu sine un vênător indian şi se duse pedestru sĕ urmărésca pe tigru. In séra, când cei doi vênătorĭ sosiră în pădure, tigrul tocmai consuma un cal omorît. Vênătorii descărcară puscile de-odată, loviră pe tigru în piept şi-l făcură sĕ cadă. Atuncĭ căpitanul Boydell se apropie fără grije de el şi-l lovi cu ţava puscei. Atuncĭ tigrul se ridică de-odată în douĕ picióre, apucà pe duşmanul lui cu ghiarele şi-l sfăşià cumplit. Indianul descărcà din nou puşca şi mai trimise tigrului un glonţ. Tigrul răcnì înfricoşat şi căḑù pe spate. Şi indianul apropiindu-se, observà cu mare bucurie, că tigrul era mort. Dér când voì sĕ ridice pe Boydell de jos, îl găsì şi pe el mort.

*

Cât costă pardoséla din Paris.

Pe stradele Parisului circuléză pe ḑi cel puţin câte 800,000 de ómenĭ, vre o 3000 de omnibuse şi tramwaiurĭ, 25,000 de birjĭ, 30,000 de trăsurĭ particulare, cum şi o mulţime nenumĕrată de carĕ de transport. Intre asemenea împrejurărĭ nu e mirare, décă pardoséla sufere aşa de mult. In budgetul oraşului Paris se găsesce suma de 16,000,000 de francĭ, destinată a servi la curăţirea şi pardosirea stradelor. Din acéstă sumă 4.000.000 sunt subvenţie din partea statului.

Limba elefanţilor.

Un zelos vênător de elefanţĭ, maior din armata engleză, cu numele Leveson a făcut nisce observărĭ interesante cu privire la tonurile, pe carĭ le dau elefanţii. Acestea sub condiţii anumite sunt sonurĭ destul de puternice şi de aceea se póte cu drept vorbi despre o limbă a elefanţilor. Majorul Leveson se exprimă în acéstă privinţă în următorul mod: Patru sunt tonurile prin carĭ îşĭ esprimă elefantul starea sa internă. Primul e un şuerat, care se produce prin suflare cu tromba; acest ton este mulţumire şi viaţă liniştită. Al doilea e ton de frică şi de spaimă; acesta se produce cu gura şi sémĕnă cu sonul: Pi-Rut, Pi-Rut. Al treilea e tonul trompetei, pe care-l dă elefantul, când e iritat de ceva; acesta se schimbă într'un muget surd séu într'un sbieret pĕtrunḑĕtor, décă elefantul e iritat până la extrem, séu décă năvălesce asupra cuiva. In fine sunetul al patrulea sémănă cu tonul: Uruif-Uruif şi semnifică nemulţumire séu jale. Acest sunet îl produce elefantul când e flămând, ostenit, séu când s'a perdut de turmă.

Sosiţĭ în Braşov.

Pe ḑiua de 25 Septemvrie 1902.

H. Europa: Skender, Sinaia; Solomon, Bucurescĭ; Schmid, Gaudenz; Schmilovics, Gy. Holló; Breckner, Sibiiu; Janky, Fischer, Oradea; Klein. Reich, Haneschka, Neumann, Viena.

H. Bucurescĭ: Pipper, Rîşnov; D-na Fleissig, Făgăraş; Frank, C. Sereda; Zikely, Frank, Berlin; Hruby, Praga; Fleischmann, Rooss, Viena.

H. Grand: Euchs, Pesta; Peyerl, Viena; Schidlo, Krébes, Pesta; Hausenblas, Praga; Selesky, Bahrinescĭ, Mum, Ploiescĭ.

Literatură şcolară.

In editura librăriei H. ZEIDNER în BRAŞOV

au apărut numai acuma **următórele cărţĭ şcolare, trecute la noi** din **editura Librăriei N. I. Ciurcu,**

In editura proprie:

I. Dariu, **„Fisica pentru şcólele poporale"** ediţiunea a IV leg. . 60 fil.
— **„Istoria patriei pentru şcólele poporale"** ediţiunea a V, broş. 50 fil.
Fr. Koós şi V. Goldiş: **„A doua carte"** pentru limba maghiară legat. 50 fil.

Au mai apărut încă
ca cărţĭ nouă de şcólă în editura proprie:

I. Dariu: **„Carte de cântece"** pentru tinerimea şcolară, preţul broşat 50 fil.
— **„Carte de cântece diverse pentru toţĭ"** preţul broş . . . . . 50 fil.
N. Bogdan, prof. **„Manual de limba maghiară"**, partea III, pentru clasa III gimnasială, reală şi civilă, preţul broşat. . . . . 1.50 cor.
— „Partea a IV pentru clasa IV gimnasială, reală şi civilă, broş. 1.80 cor.
N. Stoicovicĭ: **„Elemente de musică"** pentru şcóla poporală, pr. broş. . 50 fil.
Pilţia-Sulică: **„Curs sistematic de gramatica limbei române"** pentru gimnasiĭ, şcóle reale, civile, ce va apăré în curênd broşat . . . . 1.80 cor.
St. C. Alexandru: **„Cartea copiilor"** ilustrată pentru clasa II primară, preţul legat . . . . 1 cor. broşat 80 fil.
— **Intâia carte a copiilor"** séu **„Abecedar ilustrat"**, pr. legat . 50 fil.
(Carte aprobată de Consistoriu diecesan din Caransebeş în anul 1902 sub nr. 5476.)

Calendarul sĕptĕmânei.

SEPT. (1902) are 30 ḑile. RAPCIUNE.

Ḑilele	Călend. Iul v.	Călend. Greg.
Dum.	15 S. Nechita	28 Venceslau
Lunĭ.	16 S. m. Eutina	29 Arch. Mihail
Marţĭ	17 S. m. Sofia	30 Ieronim
Merc.	18 C. păr. Eunemiu	1 Oct. Remig.
Joi	19 M. Trofimat	2 Leodegar.
Viner	20 † S. m. Eustatiu	3 Candid
Sâm.	21 Apost. Cua4rat	4 Franc. Asis

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu.

Redactor responsabil: Traian H. Pop.

Preţurile cerealelor din piaţa Braşov.

Din 26 Septemvrie 1902.

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	fil.
1 H. L.	Grâul cel mai frumos	12	—
„	Grâu mijlociu . . .	11	30
„	Grâu mai slab . . .	11	10
„	Grâu amestecat . .	8	50
„	Sĕcară frumósă. . .	8	—
„	Sĕcară mijlociă. . .	7	90
„	Orz frumos	7	—
„	Orz mijlociu. . . .	6	90
„	Ovĕs frumos. . . .	4	90
„	Ovĕs mijlociu . . .	4	70
„	Cucuruz	10	60
„	Mălaiu (meiŭ) . . .	8	—
„	Mazăre.	16	—
„	Linte	14	—
„	Fasole	10	—
„	Sĕmênţă de in . . .	24	—
„	Sĕmênţă de cânepă .	7	—
„	Cartofĭ.	1	20
„	Măzăriche.	—	—
1 kilă	Carne de vită . . .	—	96
„	Carne de porc . . .	1	04
„	Carne de berbece. .	—	72
100 kil.	Sĕu de vită próspĕt .	44	—
„	Sĕu de vită topit .	64	—

Têrgul de rîmătorĭ din Steinbruch.

Starea rîmătorilor a fost la 22 Sept. n. de 48,229 capete, la 23 Septemvre au intrat 839 capete şi au eşit 634 capete, rĕmânênd la 24 Septemre n. un numĕr de 48,434 capete.

Ocasiune favorabilă!

Magazin de coloniale,
Ferărie,
şi Lipscănie,

cu vechiŭ renume, avênd un mare cerc de clienţĭ,

este de vêndare,

în condiţiile cele mai favorabile.

Amĕnunte la d NICOLAE LUPU Zêrnescĭ.

Zêrnescĭ cu aprópe 4000 locuitorĭ în depărtare numai de 28 chilometrii dela Braşov, are érna de douĕ orĭ pe ḑi, vara de 3 orĭ pe ḑi legătură de drum de fer, are douĕ fabricĭ însemnate, têrg de sĕptĕmână şi douĕ têrgurĭ de ţéră. 1—6

500 fl. **plătesc celui ce va mai căpĕta vre-odată durere de dinţĭ,** orĭ îĭ va **mirosi gura,** după ce va folosi

apa de dinţĭ

a lui Bartilla, o sticlă **70 banĭ.**
(Pentru pachetare 20 filler deosebit)

Erezii A. Bartilla (E. Winkler)
VIENA, 19/I., Sommergasse 1.

Sĕ se cĕră pretutindenea apriat **apa** de **dinţĭ** a lui **Bartilla.** Denunţărĭ de falsificare vor fi bine plătite. La locurile, unde nu se póte căpĕta, trimit 7 sticle **cu 5 cor. 20 fil.** franco; 16 sticle cu **9 cor.** franco.

Se capĕtă în BRAŞOV la farmacia D-lui **Victor Roth** şi la farmacia **Ingerul păzitor,** Têrgu grâului Nr. 7.

KWIZDA
Fluid restituţional

k. u. k. priv. **apa** de spălat cai.

Preţul o sticlă cor. 2.80 banĭ

se întrebuinţéză în grajdurile curţiĭ, precum şi la miliţie şi la civilĭ de 40 de anĭ pentru întărire după strapaţiĭ marĭ, precum şi la scrinire, încordarea nervilor etc. Il face pe cal capabil de umblat, extra-ordinar la trenaj.

— **Veritabil numai cu marca de sus.** —

Se capĕtă în tóte farmaciile şi drog. din Austr.-ung.

Deposit principal la

FRANZ JOH. KWIZDA

k. u. k. Oestr. k. Rumän. u. fürstl Bulg. Hoflieferant.
Kreis-Apotheker KORNEUBURG bei Wien.

AVIS PREALABIL.

Sebscrisul are onóre a face cunoscut Onor. public, că **cu începerea dela 1 Octomvre a. c. voiu lua érăşi asupra mea conducerea**

„Restaurații Gambrinus"

în Braşovul-vechiŭ, Strada Lungă nr. 12.

Bucătăria renumită stă sub privigherea consórtei mele **Frau Kless.**

Mĕ rog de o cercetare numĕrósă

cu tótă stima

3—3 (663) **Georg Kless.**

STRUGURĬ de masă séu de Cură

Cei mai frumoşĭ şi finĭ **Chasselas** şi **Tămăiósă,** amestecaţĭ **5 Kl.** în lădiţe séu coşurĭ **trimişĭ** cu poşta **franco 3 cor. 50 b. Tămăiósă** singură 5 kilo **4 cor. 50 b. Vin roşu** Szegszárd din viile proprii 3 buteliĭ de 0.70 litr, **franco** trimise **3 cor. 60 banĭ,** fórte potrivit pentru cadourĭ la serbătorĭ marĭ, se pot comanda dela

Martin v. Willinger

Gross-Wein-Producent in Zomba (Ungaria)

4—10.(678) **(Comitt. Tolna).**

De închiriat.

Una séu două odăĭ frumos mobilate, cu intrare separată **în Strada nouă de sus** într'o casă nouă zidită.

Informaţiĭ la administraţie.

(681,3—3.)

Epilepsi.

Cine sufere de epilepsie, cârcei, de nervĭ sĕ cérĕ broşura în privinţa acésta, se trimite **gratis şi franco** dela **Schwanen-Apotheke, Frankfurt, a. M.**

AVIS!

Subscrisul aduce la cunoscinţa On. public, că a înfiinţat **un stabiliment** de

Văpsitorie şi spălătorie chemică

în Braşovul-vechiŭ, Strada lungă Nr. 134.

Orĭ şi ce Garderobă (**vestminte**) de **bărbaţĭ** şi **dame** din **mătase, catifea, lânurĭ, uniforme militare, stofe de mobilă, panglicĭ, dantele, perdele, umbrele** etc. se curăţă în 12 óre aşa de perfect, că devin ca nouă.

Specialităţi: din **stofe de Kamgarn curată** cu **desĕvîrşire glanţul,** ce se ivesce.

Văpsitorie de blănurĭ, pene de Struţ şi mănuşĭ glacé de pele.

La cas de necesitate, mĕ rog a face încercare cu stabilimentul meu.

Comande d'afară se esecută prompt şi ieftin.

Josef Schmitz,

(665,4—10.) **văpsitorie şi spălătorie chemică**

Braşovul-vechiŭ, str. lungă nr. 134.

Ciocoladă de Tannin

a lui **Sztraka,** are cel mai bun efect **în contra diarei,** atât la **copiĭ** cât şi la **adulţĭ.** O bucată costă **40 fil.** Se află de vêndare în tóte farmaciile.

DEPOSIT de articole igienice. DEPOSIT de mănuşĭ de gumĭ din Paris.

J. REIF Specialist, VIENA

I., Brandstätte 3.

Preţurĭ curente în provincie cu Ramboursă.

Trimiterea în provincie cu Ramboursă.

Discreţ. à K. 2, 4, 6, 8, 10 etc.

PUBLICAŢIUNE.

Pentru tóte realităţile aparţinĕtóre moştenitorilor defunctului Dr. Otrobán Nándor s'a fixat ziua de vêndare

pe 20 Octomvrie st. n. a. c. diminéţa la 9 óre

în cancelaria d-lui notar public regesc Schnell Károly (strada Vămii nr. 15) şi unde nu se va lăsa nimic din preţul strigărei. Oferte se vor primi şi în scris.

	Coróne.
1) Casa de lemn, în Brassó (Scheiŭ) Podu Creţului nr. 107 nou (676 vechiŭ) indusă în cartea funduară nr. 2660, n-rii top. 3348, 3349.	700
2) Villa din Predeal, cu tot mobilarul din ea şi cu aranjamentul, indusă în cartea funduară din Brassó, nr. 10.961 A † 25.404/12 nr. top.	10,000
3) In Bácsfalu, casa cu nr. 446. cu 9 apartamente de locuit cu o grădină de póme, odăile folositóre pentru locuinţă de vară, dimpreună cu mobiliarul, indusă în cartea funduară nr 598 A † 1659/1, 1659/2, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665 n-rii top	12,000
4) In Bácsfalu casa nr. 445, cu patru locuinţe şi grădină, indusă în curtea funduară nr. 589 A † 1358, 1359/2, 1360/2, 1361/2, 1363/2, 1364/2 n-rii top.	5,000
5) In Előpatak staţiune balneră aşa numită „Villa Zona" cu întreg aranjamentul, cu mobilele din ea, cu dreptul la băi, la apa minerală, indusă în cartea funduară nr. 318 A † 1535, 1546/1, 1546/2, 1546/3, 1547, 3744 nr. top.	8,000
6) Casele din Brassó, Strada Porţii nr. 16 şi cel vechiŭ 488, indusă în cartea funduară nr. 2560 nr. top 5434, şi casa din strada Spitalului nr. 11 nou şi cel vechiŭ 475, nr. top. 5420, două case legate una de alta (fost Hotel Baross.)	80,000
7) Imobilul din Apácza loc de zidire, indus în cartea funduară nr. 1011, n-rii top. 1601/2, 1602/2, 1603/3	100
8) Livadea din Tuşnad nr. 976 indusă în cartea funduară nr. A † 12,508/12	1,000
9) Realitatea aflătóre în Bölön nr. 634 indusă în cărţile funduare sub nr. A † 2759/3	200
10) O şură aflătóre în Agostonfalva.	800
11) O baie de fer în Felső-Rákos,	600
12) Realităţile aflătóre în Bardocz sub nr. 674 şi 736 indusă în cartea funduară sub nr. A † 263, 266 şi 267/1, 267/2	1,400

Din preţul strigărei ofertanţii au a depune un vadiu de 10% în banĭ gata séu în hârtii de valóre.

Informaţiunĭ se pot lua în cancelaria d-lui advocat Dr. Zakariás János (Brassó, Strada Spitalului militar nr. 3) unde se va lua în considerare condiţiunile date de d-l notar public regesc Schnell Károly.

Brassó, în 2 Septemvre 1902.

Szabó Alexandru,

660,5—8 executorul oficial al rĕmasului D-rului Otroban Nándor.

ANUNŢ.

Subscrisul aduc la cunoscinţă, că **primul şi cel mai mare**

Atelier de uniforme din Ardeal

este din nou bogat asortat, cu tot felul de **chipiurĭ,** pentru **elevi dela tóte scólele centrale române din Braşov.**

Chipiurile mele sunt de I-a calitate, căptuşite cu mătasă în trei colorĭ **Preţul** este de bucată, fără deosebire cu **fl. 1.60,** séu **coróne 3.20.** — **Emblema** pentru comercialiştĭ e separat **10 cr.** séu **20 filerĭ.**

Tot-odată aduc la cunoscinţă şi Domnilor, care îşĭ fac **anul de voluntar,** că în **Atelierul meu îşĭ póte procura numai pentru 65 fl.** séu **130 coróne** în sus: 1 manta, 1 blusă, 1 chipiu, 1 cravată, 1 roc (tunică), 1 pantalonĭ, 1 curea de lac, 1 păr. de mănuşĭ; tóte aceste sunt din ştofă fină şi se confecţionéză strict după regulamentul prescris militarilor. O singură probă ajunge orĭ şi cui pentru a se convinge despre aptitudinea şi prestaţiunile mele.

Cu deosebită stimă

Dumitru Platoş,

8—10.(662) **BRAŞOV, Strada Mihail-Weiss 20.**

ATELIER DANTISTIC

Strada Mihail Weiss nr. 6,

(lângă **Magazinul de coloniale a lui Zintz**

Dinţĭ artificialĭ în Kautschuk, Aur séu Aluminium.

(In casurĭ convenabile fără placĭ pe ceriul gurii).

Coróne de dinţĭ de aur. Dinţĭ singuratici. Scóte dinţĭ fără durerĭ.

Plombat, cu preţurĭ ieftine.

13—20 **Pentru orĭ-ce lucru se dă garanţie.** (589)

Tipografia A. Mureşianu Braşov.